

**Buck
Consultants
International**

Energiek vooruit

Onderzoek naar de inzet van de gemeente
Noordoostpolder in de energietransitie
en de rol van de raad
Bijlagenboek

Uitgevoerd in opdracht van:
Rekenkamercommissie gemeente Noordoostpolder

Nijmegen, 23 april 2020

Inhoudsopgave

	Page
Bijlage 1	Bronnenlijst 3
	1.1 Doelen en ambities 3
	1.2 Monitoring en resultaten 4
	1.3 Rol van de raad 5
Bijlage 2	Analyse van het huidig beleid voor energietransitie 7
	2.1 Energietransitie in gemeentebelief en beleids-domeinen 7
	2.2 Sturing van de raad op energietransitie binnen de kaderstellende en controlerende taak 8
	2.3 De opgaven en kansen waarop met beleid voor energietransitie wordt ingespeeld 12
	2.4 Beleidsdoelen voor energietransitie 12
	2.5 Beoogde resultaten 14
	2.6 Inzet instrumenten en maatregelen 14
	2.7 Financiële middelen voor energietransitie 16
	2.8 Indicatoren voor monitoring en evaluatie 18
	2.9 De rolverdeling tussen gemeente Noordoost-polder en belangrijke stakeholders 19
Bijlage 3	Resultaten en uitvoering van gemeentebelief 2017 – 2019 21
	3.1 Gemeentelijke rapportage over uitvoering van acties 21
	3.2 Meetbare indicatoren over uitvoering van acties 23
	3.3 Bevindingen 24
Bijlage 4	Vragenlijsten interviews 26
Bijlage 5	Samenvatting interviews stakeholders 30
	5.1 Gemeentelijke organisatie 30
	5.2 Themagroepen Gebouwde omgeving, Landelijk gebied en Grootschalige opwek 34
	5.3 Medeoverheden en publieke partijen 36
Bijlage 6	Toelichting selectie van benchmark gemeenten en methode 39
Bijlage 7	Beantwoording onderzoeksvragen 41
	7.1 Logica en consistentie van het beleid 41
	7.2 Legitimiteit: overheidsrol en subsidiariteit 42
	7.3 Doeltreffendheid: mate van realisatie van de doelen 43
	7.4 Doelmatigheid: gemeentelijke inzet in relatie tot de opbrengst 44
	7.5 Sturing van de gemeenteraad 44
	7.6 Beantwoording van 10 deelvragen 45

Bijlage 8	Analyse van kansen en uitdagingen voor de aankomende periode	50
	8.1 Externe ontwikkelingen: bedreigingen en kansen	50
	8.2 Interne factoren: sterke en verbeterpunten van het huidige beleid	53

Bijlage 1 **Bronnenlijst**

1.1 Doelen en ambities

Beleidsdocumenten energiebeleid:

- Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2017, gemeente Noordoostpolder, 11 april 2017
- Noordoostpolder energieneutraal: uitvoeringsprogramma 2017, gemeente Noordoostpolder
- Noordoostpolder energieneutraal: uitvoeringsprogramma 2018, gemeente Noordoostpolder
- Informatienota energietransitie Noordoostpolder, gemeente Noordoostpolder, 12 februari 2019
- Noordoostpolder energieneutraal: uitvoeringsprogramma 2019, gemeente Noordoostpolder, april 2019
- Perspectiefnota 2017-2020, gemeente Noordoostpolder, 31 mei 2016
- Perspectiefnota 2019-2022, gemeente Noordoostpolder, 12 juni 2018
- Noordoostpolder energieneutraal: Focus+, gemeente Noordoostpolder
- Programmabegroting 2017-2020 gemeente Noordoostpolder, november 2016

Beleidsdocumenten andere beleidsdomeinen i.r.t. energiebeleid:

- Economische ontwikkelingen/bedrijventerreinen:
 - Visie werklocaties Noordelijk Flevoland, Gemeente Noordoostpolder & gemeente Urk, 22 december 2017
- Landbouw/landelijk gebied:
 - Structuurvisie Noordoostpolder 2025, Kuiper Compagnons, 9 december 2013
- Wonen/gebouwde omgeving:
 - Schetsvisie Noordoostpolder, Bureau Middelkoop, april 2019
 - Prestatieafspraken Mercatus 2019, 2019
- Verkeer en vervoer/mobiliteit:
 - Noordoostpolder: Verkeer in de goede richting: GVVP Noordoostpolder 2012-2020, Bono Traffics bv, 5 maart 2013
- Klimaatadaptatie:
 - Watertakenplan Noordoostpolder 2019-2024, Waterschap Zuiderzeeland / gemeente Noordoostpolder, januari 2019

Bestuurlijke besluiten over energiebeleid:

- Integrale besluitenlijst (No. 537382-1), gemeente Noordoostpolder, 9 januari 2018
- Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2018 (No. 533399-1), gemeente Noordoostpolder, 9 januari 2018

- Besluitvormende nota aan burgemeesters en wethouders (No. 533383), gemeente Noordoostpolder, 18 december 2017
- Raadsvoorstel uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2019, gemeente Noordoostpolder
- Besluitvormende nota aan burgemeesters en wethouders (No. 448748), gemeente Noordoostpolder, 9 december 2016
- Visienota 'Noordoostpolder energieneutraal' (No.449236-1), gemeente Noordoostpolder, 20 december 2016
- Besluitvorming Watertakenplan Noordoostpolder 2019-2024, raadsvergadering 28 januari 2019

1.2 Monitoring en resultaten

Beleidsindicatoren, verslagen en -evaluaties i.r.t. energiebeleid

- Programmabegroting 2017-2020 gemeente Noordoostpolder, november 2016
- Voorjaarsrapportage 2017, gemeente Noordoostpolder, juni 2017
- Voorjaarsrapportage 2017 (No. 486526-1), gemeente Noordoostpolder, mei 2017
- Voorjaarsrapportage 2018, gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder2018.voorjaarsnota.nl/>
- Voorjaarsrapportage 2019, gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder2019.voorjaarsnota.nl/>

Begrotingsindicatoren, verslagen en -verantwoording i.r.t. energiebeleid

- Begroting 2018, gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder.begroting-2018.nl/>
- Begroting 2019, gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder.begroting-2019.nl/>
- Programmabegroting 2018-2021 (groene en schone leefomgeving), gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder.begroting-2018.nl/p422/groene-en-schone-leefomgeving>
- Begroting 2019 (energie neutraal en klaar voor klimaatverandering), gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder.begroting-2019.nl/p1123/energie-neutraal-en-klaar-voor-klimaatverandering>
- Begroting 2019 (verplichte indicatoren), gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder.begroting-2019.nl/p3024/verplichte-indicatoren>
- Begroting 2018 (energie neutraal en klaar voor klimaatverandering), gemeente Noordoostpolder,
- Begroting 2018 (verplichte indicatoren), gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder.jaarverslag-2018.nl/p3154/verplichte-indicatoren>
- Begroting 2018 (overige indicatoren), gemeente Noordoostpolder, <https://noordoostpolder.jaarverslag-2018.nl/p3155/overige-indicatoren>

1.3 Rol van de raad

Raadskaders voor energiebeleid

- Motie 2017-07-16h (versterking biodiversiteit Noordoostpolder), 8 juli 2019
- Motie 2019-07-16b (Circulaire economie), 8 juli 2019
- Amendement 2019-06-13b (uitvoeringsprogramma duurzaamheid – gemeentelijke zonneweide), 3 juni 2019
- Motie 2019-04-12 ((wens)ballonnen)), 1 april 2019
- Amendement 2019-04-11d (combineer zonneweiden met biodiversiteit), 1 april 2019
- Amendement 2019-04-11^e (beleidskader zonneweides – uitwerking duurzaamheidsfonds), 1 april 2019
- Amendement 2018-11-7a (pilot aardgasloze scholen), 12 november 2018
- Motie 2018-02-15b (stimuleren circulaire economie), 19 februari 2018
- Motie 2018-02-15a (duurzaamheidsprogramma, gasloze bedrijfsgebouwen), 19 februari 2018
- Motie 2017-06-15c (uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2017), 6 juni 2017
- Amendement 2017-01-10c (energiebesparing in visienota Noordoostpolder energieneutraal, 23 januari 2017
- Amendement 2017-01-10d (jaarlijks uitvoeringsprogramma energievisie), 23 januari 2017)

Raadsvragen en beantwoording over energiebeleid

- Vraag CDA over windmolens, gemeente Noordoostpolder, 9 januari 2017
- Vraag CDA over geothermie, gemeente Noordoostpolder, 29 augustus 2017
- Vraag Politieke Unie over Windpark Westermeerwind, gemeente Noordoostpolder, 12 mei 2017
- Energierapport 2015 Gemeente Noordoostpolder, HVC, December 2015
- Vraag PvdA-GL over mogelijkheden voor warmtetransitie, gemeente Noordoostpolder, 25 april 2017
- E02 Beantwoording vragen Groen Links Oproep minister voor insturen plannen aardgasvrije wijken, gemeente Noordoostpolder, 4 april 2018
- E03 Beantwoording vragen D66 zonneweides, gemeente Noordoostpolder, 17 september 2018
- E04 Beantwoording vragen VVD over WOZ Zonnepanelen, gemeente Noordoostpolder, 24 september 2018
- E05 00 Beantwoording vragen GL inzake Zonneweides, gemeente Noordoostpolder, 25 mei 2018
- E08 Beantwoording vragen CDA pilot gasloze scholen, gemeente Noordoostpolder, 7 september 2018
- E14 Beantwoording vragen ONS participatie Windpark, gemeente Noordoostpolder, 21 november 2018
- E15 Beantwoording vragen GL Groene leges, gemeente Noordoostpolder, 14 november 2018
- PvvP over windmolenpark, gemeente Noordoostpolder, 21 december 2017

- E01 Beantwoording vragen CU-SGP over Rapport 'Grond in Beweging', gemeente Noordoostpolder, 21 maart 2019
- E05 Beantwoording vragen CU SGP Relatie motie TK Zonneladder en beleidskader Zon in NOP, gemeente Noordoostpolder, 29 mei 2019
- Raadsvragen GroenLinks Noordoostpolder circulaire economie, gemeente Noordoostpolder, 8 juli 2019

Overige onderzoeken

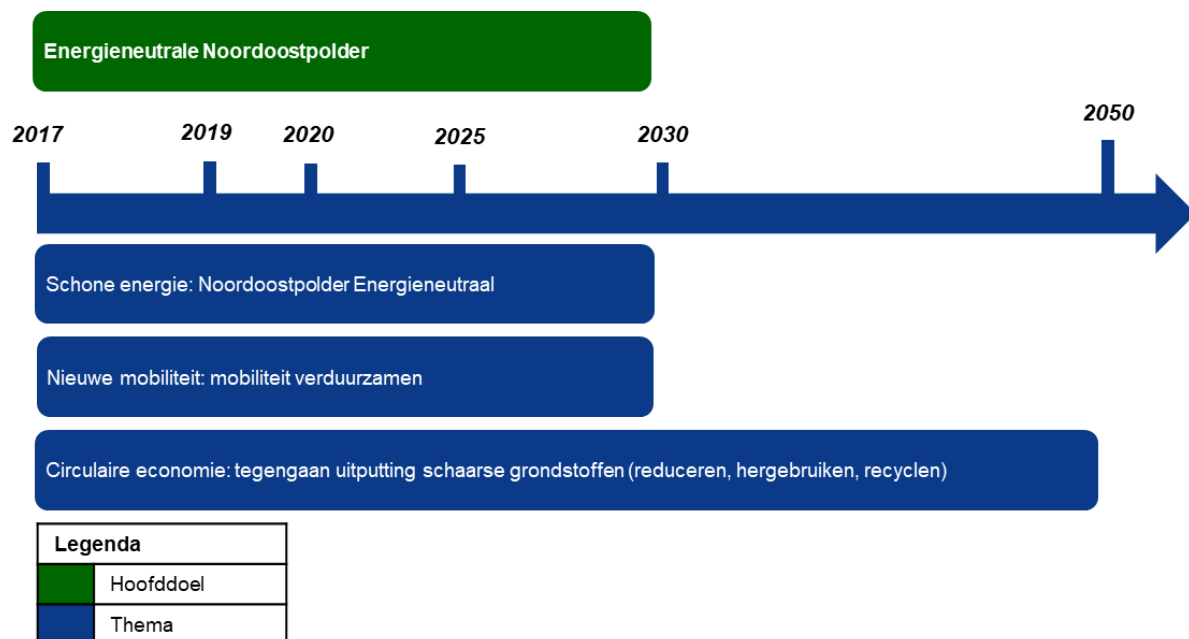
- Opzet van een waterstofhub in de Noordoostpolder, Qirion, 25 januari 2019
- Haalbaarheidsonderzoek Zonnepark gemeente Noordoostpolder, Synnovem, 3 november 2016
- Toelichting haalbaarheidsonderzoek gemeentelijke zonneweide
- Investeringsoverzicht De Munt Emmeloord Gemeente NOP 1,5 ha, Synnovem, 2018
- Investeringsoverzicht De Munt Emmeloord Gemeente NOP 0,5 h, Synnovem, 2018
- Investeringsoverzicht De Munt Emmeloord Gemeente NOP 1 ha, Synnovem, 2018

Bijlage 2 **Analyse van het huidig beleid voor energietransitie**

2.1 **Energietransitie in gemeentebeleid en beleidsdomeinen**

In de Perspectiefnota 2019-2022¹, het bestuurlijk het Coalitieakkoord 2018-2022² en in het uitvoeringsprogramma voor energietransitie “Noordoostpolder Energieneutraal”³ zijn de gemeentelijke ambities en de beleidsinzet vastgelegd voor energietransitie. Hoofddoel van de gemeente is een energie neutrale Noordoostpolder in 2030. De gemeente focust hierin op de opgaven voor schone energie, nieuwe mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie.⁴ De hoofddoelstellingen en subdoelen staan weergegeven in het onderstaande figuur 2.1.

Figuur 2.1 Ambitie Noordoostpolder energieneutraal

In verschillende beleidsdomeinen staan ambities voor energietransitie en op het gebied van duurzaam wonen en werken, duurzame mobiliteit en klimaatadaptatie. Het beleid vanuit de

¹ Deze is vastgesteld op 12 juni 2018

² Deze is gepresenteerd in mei 2019

³ Deze is vastgesteld op 3 juni 2019

⁴ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

domeinen economie, werklocaties en mobiliteit in relatie tot energietransitie komen respectievelijk terug in de structuurvisie⁵ en 'Verkeer in de goede richting'⁶:

Beleidsveld	Onderwerp
Energietransitie	<ul style="list-style-type: none"> In mei 2012 is het 'Duurzaamheidsplan 2012-2015' vastgesteld, waarin het streven is vastgelegd om in 2030 voldoende duurzame energie op te wekken om daarmee energieneutraal te zijn.
Ruimtelijke ordening	<ul style="list-style-type: none"> De Structuurvisie⁷ besteedt vanuit verschillende beleidsdomeinen aandacht aan energietransitie. In de schetsvisie Noordoostpolder⁸ staan ambities voor de gebouwde omgeving op energietransitie. Centrale thema's zijn de betaalbaarheid op het niveau van totale woonlasten en een kwaliteitsverbetering van de bestaande voorraad⁹.
Mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> Beperking van de energievraag is een doel binnen de sector mobiliteit. Het gaat hier om het verminderen van het woon-werk verkeer door meer car-poolplaatsen aan te leggen, woon-werk units te creëren, OV te verbeteren en telewerken te bevorderen. Elektrisch vervoer wordt gestimuleerd en nieuwe ontwikkelingen worden gevolgd en hierop wordt vroegtijdig geanticipeerd.
Werklocaties	<ul style="list-style-type: none"> In relatie tot werklocaties zet de gemeente bij herstructurering, uitbreiding en ontwikkeling van een bedrijventerrein in op bevordering van uitwisseling van energie tussen bedrijven, collectieve inzameling, afvoer en koppeling van afvalstoffen en -stromen en het combineren van vervoer van goederen en personen.

2.2 Sturing van de raad op energietransitie binnen de kaderstellende en controlerende taak

Raadskaders

Van 2017 tot en met 2019 heeft de raad kaders meegegeven via verschillende amendementen en aangenomen moties. Op de gebieden van energieopwekking en -besparing, circulaire economie, aardgasvrije gebouwen, zonneweiden en biodiversiteit en voor focus in beleid en doelstellingen.

⁵ Bron: Structuurvisie Noordoostpolder 2025, Kuiper Compagnons, 9 december 2013

⁶ Bron: Noordoostpolder: Verkeer in de goede richting: GVVP Noordoostpolder 2012-2020, Bono Traffics bv, 5 maart 2013

⁷ Bron: Structuurvisie Noordoostpolder 2025, Kuiper Compagnons, 9 december 2013

⁸ Bron: Schetsvisie Noordoostpolder, Bureau Middelkoop, april 2019

⁹ Daarnaast zijn met Mercatus afspraken gemaakt over verduurzaming van woningen op de korte en lange termijn. Alle woningen van Mercatus zijn in 2050 energieneutraal en fossielvrij.

Toelichting: In 2017 is middels een amendement¹⁰ verzocht om **energiebesparing** expliciet toe te voegen aan de Visienota Noordoostpolder Energieneutraal, omdat dit een belangrijk onderdeel is om energieneutraal te worden. Ook zijn middels een amendement¹¹ en een motie¹² voorstellen ingediend om te komen tot een **focus** in beleid en koers (zgn. Focus+) binnen de gemeentelijke visies en jaarlijkse uitvoeringsprogramma's voor duurzaamheid en energie (reden: belangrijkste duurzame ontwikkelingen in de aankomende jaren zullen zich voordoen op gebieden waar de gemeente moeilijk invloed op uit kan oefenen). Aanvullend is verzocht om de jaarlijkse **uitvoeringsprogramma's aan de raad voor te leggen ter vaststelling**. En om de **SMART-geformuleerde doelstellingen** en een strategisch plan uit te werken tijdens het opstellen van het Lokaal Energie Akkoord en het Warmteplan. Daarnaast is verzocht om de raad te betrekken bij het opstellen van het duurzaamheidsplan voor 2018.

De gemeente heeft de ambitie voor een energie neutrale Noordoostpolder in 2030. De Noordoostpolder zoekt daarbij aansluiting bij rijks- en provinciaal beleid voor duurzame energie en CO₂-reductie. De gemeente focust hierin op een drietal thema's: schone energie, nieuwe mobiliteit en circulaire economie. Energietransitie komt ook terug in andere beleid: voor gebouwde omgeving, mobiliteit, werklocaties en in de structuurvisie.

In 2018 heeft de raad per motie¹³ aangegeven dat meer inspanningen voor **circulaire economie** past bij een gemeente met duurzaamheidsambities en verzocht om het uitzetten van een prijsvraag voor slim hergebruik, ter vergroting van bewustwording, draagvlak en nieuwe initiatieven van burgers. Daarnaast heeft de raad vragen gesteld over **aardgasvrije gebouwen**. Zo is per motie¹⁴ verzocht om een inventarisatie van de mogelijkheden om bedrijven te stimuleren en ondersteunen bij het realiseren van gasloze nieuwbouw en de uitkomsten van deze inventarisatie als een keuzenotitie voor te leggen aan de raad. Daarnaast is per amendement¹⁵ haar mening meegegeven om maximaal in te inspelen op mogelijke **subsidies van het rijk**, wanneer dit een voordeel oplevert voor de gemeente.

In 2019 heeft de raad verschillende verzoeken gedaan op het gebied van **zonneweiden, circulaire economie** en **biodiversiteit**. Zo is per amendement verzocht om vanuit zijn budgetrecht te worden **betrokken bij de keuze voor inzet van middelen vanuit het duurzaamheidsfonds zonneweiden** waarbij in overleg met de raad - en met inspraak van inwoners en bedrijven - een verdeling wordt gemaakt.¹⁶ Daarnaast is gevraagd om met inrichting van zonneweides rekening te houden met de aanwezige natuurwaarden en ernaar te streven de **biodiversiteit** te verbeteren.¹⁷ Per motie heeft de raad aangegeven dat de rijks ambities voor circulaire economie weliswaar in het gemeentelijk uitvoeringsprogramma voor duurzaamheid worden onderschreven, maar dat het streven naar een circulaire economie nog onvoldoende verankerd is in het strategisch beleid. Verzocht is om het thema **circulaire economie in het economisch beleid op te nemen** en in de volgende programmabegroting

¹⁰ Bron: Amendement 2017-01-10c (energiebesparing in visienota Noordoostpolder energieneutraal, 23 januari 2017

¹¹ Amendement 2017-01-10d (jaarlijks uitvoeringsprogramma energievisie), 23 januari 2017

¹² Motie 2017-06-15c (uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2017), 6 juni 2017

¹³ Motie 2018-02-15b (stimuleren circulaire economie), 19 februari 2018

¹⁴ Motie 2018-02-15a (duurzaamheidsprogramma, gasloze bedrijfsgebouwen), 19 februari 2018

¹⁵ Amendement 2018-11-7a (pilot aardgasloze scholen), 12 november 2018

¹⁶ Amendement 2019-04-11E (beleidskader zonneweides – uitwerking duurzaamheidsfonds), 1 april 2019

¹⁷ Amendement 2019-04-11d (combineer zonneweiden met biodiversiteit), 1 april 2019

de status te geven van ambitie.¹⁸ In het kader van **(plastic) zwerfafval** met negatieve impact op dier en natuur is verzocht om een verbod op oplaten van (wens)ballonnen.¹⁹ Tot slot is verzocht om **biodiversiteit, flora en fauna als actief beleidsthema onderdeel uit te laten maken van het beleid** en bij de uitvoering van werken in de openbare ruimte zo mogelijk de biodiversiteit te verhogen.²⁰

Afspraken voor volgen van voortgang en bijsturing

In de Visienota Noordoostpolder energieneutraal is aangegeven dat het college **rapporteert over de doelen en uitgevoerde activiteiten**, zodat vanuit de gemeenteraad en het college bijgestuurd kan worden. De gemeente zal de uitvoering jaarlijks monitoren en de maatregelen en acties uitwerken en bijstellen waar nodig. Ook wordt in het **sociaal jaarverslag** aandacht geschonken aan duurzaamheid.²¹ Daarnaast worden de **jaarlijkse uitvoeringsprogramma's voor duurzaamheid en energie** aan de raad voorgelegd ter vaststelling.²²

Raadsinformatie

Naast **rapportage** over doelen en uitgevoerde activiteiten door het college en de vaststelling van de **jaarlijkse uitvoeringsprogramma's** voor duurzaamheid en energie, zijn er **presentaties** gehouden over beleid in ontwikkeling. Zo is op 22 mei 2018 in de commissie woonomgeving een presentatie gehouden over het proces om te komen tot beleid voor zonneweiden²³ en op 16 oktober is de participatieregeling windpark in De Noordoostpolder aan de raad gepresenteerd.²⁴

Behandeling van raads vragen

In 2017 zijn (schriftelijke) raads vragen gesteld over **windparken** en **warmtetransitie**. In 2018 zijn vragen gesteld over **aardgasvrije objecten** en **zonneweides en -panelen**. In 2019 is gevraagd naar alternatief grondgebruik bij **bodemdaling**. Vragen gingen onder andere over proces, voortgang, participatie c.q. burger- en initiatiefnemersbelangen, risico's en verantwoordelijkheid en een enkele keer is verzocht om de raad te betrekken. De vragen zijn door het college beantwoord.

Toelichting: In 2017 zijn raads vragen gesteld over mogelijkheden voor **warmtetransitie**. Om een beeld te krijgen van de potentie van een aantal vormen van duurzame warmte als alternatief voor aardgas zijn vragen gesteld over restwarmte, geothermie, ondiepe bodemwarmte, biomassa en aardwarmte/ warmte-oudeopslag. Het college geeft aan dat er een Warmteplan wordt opgesteld dat inzicht gaat bieden in de potentie van bij voorkeur meerdere warmtebronnen en deelt daarnaast een onderzoeksrapport met gegevens over bronpotentieel.²⁵ Verder is gevraagd naar de huidige stand van het plan voor een boring in Luttelgeest, de risico's en de verantwoordelijke partijen. Als reactie licht het college de verantwoordelijkheidsverdeling tussen rijk, initiatiefnemer en gemeente toe voor veiligheid, vergunningverlening en risico's bij boringen en de rechten van burgers.²⁶

¹⁸ Motie 2019-07-16b (Circulaire economie), 8 juli 2019

¹⁹ Motie 2019-04-12 ((wens)ballonnen)), 1 april 2019

²⁰ Motie 2017-07-16h (versterking biodiversiteit Noordoostpolder), 8 juli 2019

²¹ Noordoostpolder energieneutraal: Focus+, gemeente Noordoostpolder, 2018

²² Amendement 2017-01-10d (jaarlijks uitvoeringsprogramma energievisie), 23 januari 2017

²³ E05 00 Beantw. vragen GL inzake Zonneweides, gemeente Noordoostpolder, 25 mei 2018

²⁴ E14 Beantw. vragen ONS participatie Windpark, gemeente Noordoostpolder, 21 november 2018

²⁵ Vraag PvdA-GL over mogelijkheden voor warmtetransitie, gemeente Noordoostpolder, 25 april 2017

²⁶ Vraag CDA over geothermie, gemeente Noordoostpolder, 29 augustus 2017

In 2017 en 2018 zijn er verschillende raadsvragen gesteld over **windparken**. Voorbereidend op een motie en discussie over windmolens is verzocht om een overzicht van de afspraken die in het verleden zijn gemaakt m.b.t. beleid rondom windmolens/windparken en solitaire windmolens. Hierop heeft het college een overzicht gegeven van het solitair windmolenbeleid van 1995 – 2014 en het huidig beleid dat daarop volgde, waarbij wordt aangegeven dat het beleid voor solitaire windmolens beargumenteerd is afgeschaft, er geen nieuwe lijnopstellingen voor windmolens meer komen doordat met de huidige lijnopstellingen langs/op dijken aan de doelstellingen voor windenergie is voldaan en dat het college nu vol wil inzetten op zonne-energie.²⁷ Er zijn vragen gesteld over participatiemogelijkheden voor bewoners en agrariërs in Windpark Westermeerwind, waarop het college aankondigt dat er aan het eind van het jaar een prospectus uitkomt in lijn met de contractuele afspraken.²⁸ Ook zijn er vragen gesteld over de consequenties voor Windpark-Noordoostpolder als subsidies stoppen, waarbij het college aangeeft dat het park dan failliet zal gaan waarbij eventuele kosten voor sloop en verantwoordelijkheid voor niet-recyclebare onderdelen terecht komen bij de windparkeigenaar van dat moment.²⁹ Tot slot is gevraagd naar de participatieregeling, het proces rondom participatie in het windpark in de Noordoostpolder en contacten met verschillende partijen waaronder agrariërs. Het college geeft een toelichting op de afspraken die in 2002 over het windpark zijn vastgelegd in het convenant en bijbehorende participatienotitie, en op het proces en de contacten.³⁰

In 2018 heeft de raad vragen gesteld over **aardgasvrije objecten**. Naar aanleiding van de oproep van de minister voor het insturen van plannen voor aardgasvrije wijken, is gevraagd of het college bereid is het project 'Nagele in Balans' aan te dragen, waarop het college heeft gereageerd de haalbaarheid na te willen gaan bij verschillende partijen waaronder "EnergieLab Nagele".³¹ Naar aanleiding van de VNG nieuwsbrief over 'Pilot gasloze scholen' is gevraagd naar de overweging om mee te doen. Het college heeft aangegeven dat meedoen aan de pilot financiële gevolgen kan hebben voor zowel de gemeente als de scholen en dat deelname in dit stadium nog te vroeg is.³²

Ook zijn er verschillende vragen gesteld over **zonneweides en -panelen**. Zo is gevraagd naar mogelijke plannen van Staatsbosbeheer voor een zonnepark en hoe dit zich verhoudt met het nieuw gemeentelijke beleid voor zonneweides. Het college heeft aangegeven dat geïnteresseerden en initiatiefnemers worden betrokken in het gebiedsproces in het windmolengebied en het polderbreed onderzoek naar kansen voor zonneparken.³³ Er is gevraagd of de gemeente een start van initiatieven voor zonneweiden kan faciliteren die binnen het beleid lijken te gaan passen, vooruitlopend op voltooiing van het proces van beleidsvorming en hoe de commissie betrokken wordt in het verdere proces. Het college geeft aan parallel aan de uitwerking van een Structuurvisie-voorstel, na te gaan welke initiatieven kunnen worden gefaciliteerd, passend binnen de provinciale structuurvisie zon en de

²⁷ Vraag CDA over windmolens, gemeente Noordoostpolder, 9 januari 2017

²⁸ Vraag Politieke Unie over Windpark Westermeerwind, gemeente Noordoostpolder, 12 mei 2017

²⁹ PvvP over windmolenpark, gemeente Noordoostpolder, 21 december 2017

³⁰ E14 Beantwoording vragen ONS participatie Windpark, gemeente Noordoostpolder, 21 november 2018

³¹ E02 Beantwoording vragen Groen Links Oproep minister voor insturen plannen aardgasvrije wijken, gemeente Noordoostpolder, 4 april 2018

³² E08 Beantwoording vragen CDA pilot gasloze scholen, gemeente Noordoostpolder, 7 september 2018

³³ E03 Beantwoording vragen D66 zonneweides, gemeente Noordoostpolder, 17 september 2018

bestuurlijke lijn. Daarnaast wordt in dit voorstel ook aangegeven op welke wijze de omgeving wordt betrokken.³⁴ Ook is gevraagd of het toepassen van 'groene leges' (op zonneweiden) wettelijk is toegestaan. De reactie van het college - gebaseerd op navraag bij RVO - is dat 'groene leges' inderdaad kunnen leiden tot verlaging van SDE-subsidie wanneer sprake is van overstimulering.³⁵ Verder heeft de raad gevraagd of kan worden voorkomen dat zonnepanelen meegenomen worden in de bepaling van de hoogte van de WOZ-waarde, omdat dit een negatieve uitwerking heeft op de doelstelling om de gemeente verder te verduurzamen. Het college heeft aangegeven gehouden te zijn aan de uitvoering van de wet WOZ, waarbij de waarde-invloed van zonnepanelen door de geringe kosten (doorgaans minder dan € 5000,-) beperkt is en daarmee ook de belastingdruk.³⁶

In 2019 zijn door de raad vragen gesteld naar aanleiding van een rapport over **bodemdeling** in Flevoland en ondersteuning van de agrarische sector in alternatieve vormen van grondgebruik, waarop het college heeft gereageerd dat zij samen met Provincie en Waterschap, ieder vanuit eigen taak en verantwoordelijkheid, een **faciliterende rol** weggelegd zien.³⁷

2.3 De opgaven en kansen waarop met beleid voor energietransitie wordt ingespeeld

De belangrijkste uitgangspunten om energieneutraliteit in 2030 te realiseren, worden gezien in het beperken van de vraag naar energie, het gebruik van schone energie en als toch nog fossiele energie nodig is deze zo schoon en efficiënt mogelijk inzetten³⁸. De gemeente zoekt daarnaast **aansluiting bij rijks- en provinciaal beleid**. In navolging van het rijksbeleid (groei duurzame energie van 5% tot 14% in 2020 en duurzame energievoorziening in 2050) streeft de gemeente daarnaast naar het terugdringen van de CO₂-uitstoot tot nagenoeg nul in 2050³⁹. Ook sluit de gemeente aan op het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (klimaat bestendig en water robuust in 2050) door uitvoering van stresstesten in 2019.

2.4 Beleidsdoelen voor energietransitie

In de Visienota Noordoostpolder energieneutraal Focus+ 2018 en binnen de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's richt de gemeente zich op vier thema's: schone energie, schone mobiliteit,

³⁴ E05 00 Beantwoording vragen GL inzake Zonneweides, gemeente Noordoostpolder, 25 mei 2018

³⁵ E15 Beantwoording vragen GL Groene leges, gemeente Noordoostpolder, 14 november 2018

³⁶ E04 Beantwoording vragen VVD over WOZ Zonnepanelen, gemeente Noordoostpolder, 24 september 2018

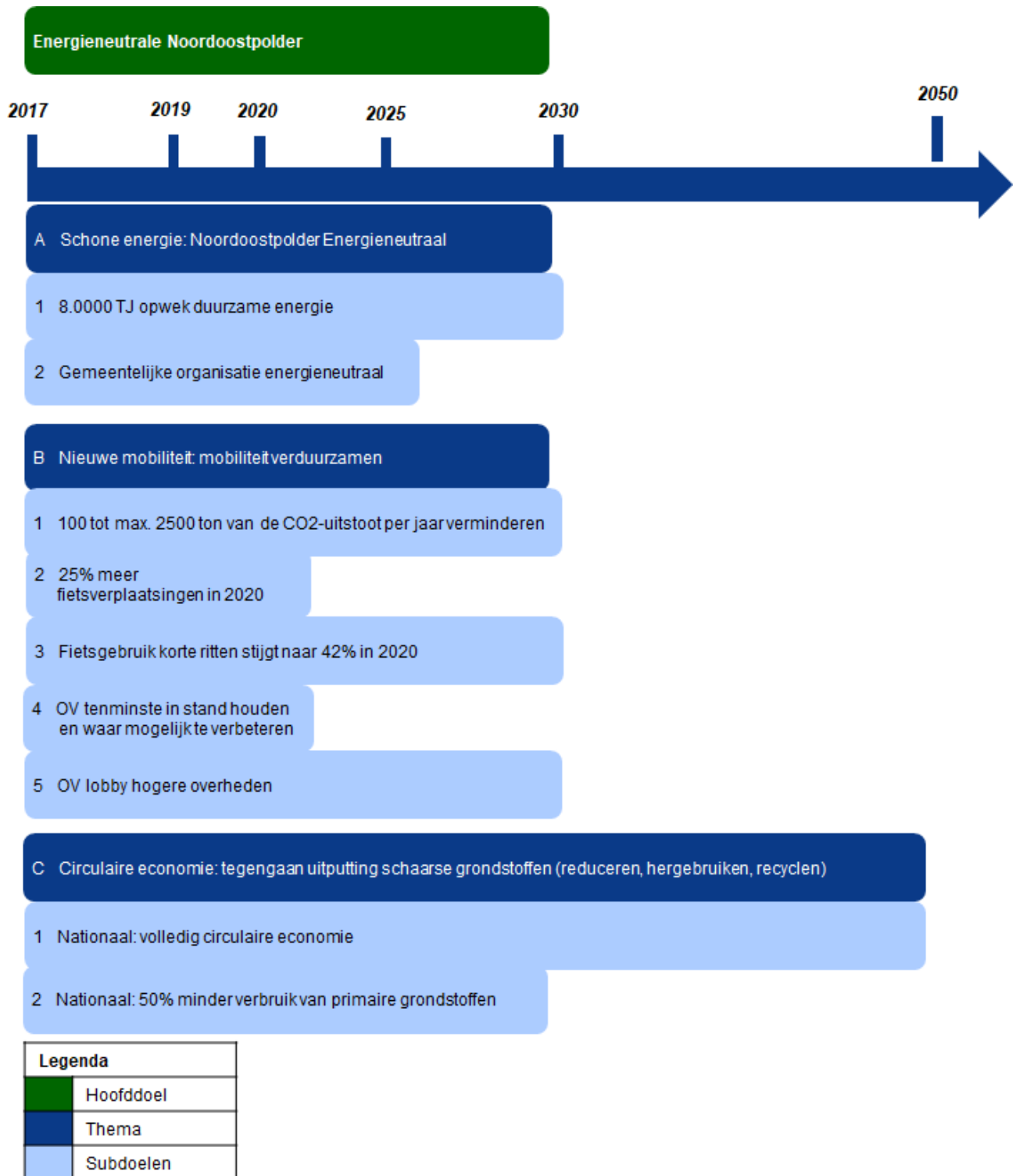
³⁷ E01 Beantwoording vragen CU-SGP over Rapport 'Grond in Beweging', gemeente Noordoostpolder, 21 maart 2019

³⁸ Bron: Visienota Noordoostpolder energieneutraal

³⁹ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

circulaire economie en klimaatadaptatie. De focus ligt hoofdzakelijk op de eerste 3 thema's. De hoofdoelen en subdoelen zijn voor deze drie thema's zichtbaar in figuur 2.2.

Figuur 2.2 Hoofdoelen en subdoelen voor energietransitie in de Noordoostpolder

2.5 Beoogde resultaten

Zowel de Visienota Noordoostpolder energieneutraal⁴⁰ als het Uitvoeringsprogramma 2018⁴¹ beschrijven een veelvoud van beoogde resultaten van de gemeente. In de onderstaande tabel 2.1 staat een samenvatting van de beoogde resultaten.

Tabel 2.1 Overzicht van beoogde resultaten

Schone energie	<ul style="list-style-type: none">• De gemeente heeft ambitie voor aardgasvrije woonwijken en een energie neutrale gemeente.• De gemeente wil zelf het voorbeeld geven en stimuleert tevens bedrijven (via het Lokaal Energie Akkoord) en burgers (via programma's te participeren).
Nieuwe mobiliteit	<ul style="list-style-type: none">• De gemeente zet in op schone en duurzame mobiliteit via stimulering en facilitering van infrastructurele voorzieningen en initiatieven voor alternatief vervoer.
Circulaire economie	<ul style="list-style-type: none">• De gemeente bevordert dit door duurzaamheidseisen op te nemen bij aanbestedingen, voedselverspilling tegen te gaan en afvalinzameling te verbeteren
Klimaatadaptatie	<ul style="list-style-type: none">• Klimaatadaptatie wordt niet afzonderlijk behandeld in de Visienota Noordoostpolder energieneutraal⁴² en ook niet in het Uitvoeringsprogramma 2018⁴³. Wel komt het terug in het thema schone energie bij het doel om bij (her)inrichting van de woonomgeving rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering.• De gemeenteraad is in de raadsvergadering van januari 2019 over klimaatadaptatie geïnformeerd bij de behandeling van het 'Watertakenplan Noordoostpolder 2019-2024' dat de gemeente samen met het Waterschap Zuiderzeeland heeft opgesteld.• Bij de uitwerking zet de gemeente niet alleen in op het tegengaan van wateroverlast, maar ook op bestrijding van hitte en droogte, niet alleen via fysieke maatregelen, maar ook via bewustwording.

2.6 Inzet instrumenten en maatregelen

De gemeente stimuleert energietransitie met beleidsplannen, via eigen procedures en regelgeving. Met het eigen inkoopbeleid. Door samenwerking en akkoorden. Met

⁴⁰ Bron: Visienota Noordoostpolder energieneutraal

⁴¹ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

⁴² Bron: Visienota Noordoostpolder energieneutraal

⁴³ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

kennisdeling. Door het creëren van draagvlak en het aanjagen van initiatieven van anderen met personele kracht en financiële middelen. De tabel 2.2 geeft een samenvatting weer.

Tabel 2.2 Overzicht van instrumenten en maatregelen

1 Financiering met eigen inkoopbeleid	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente werkt binnen haar eigen organisatie aan energietransitie door verduurzaming van gebouwen, inzet op schone energie door investeringen in zonnepanelen (op gemeentelijk vastgoed) en aanbesteding van elektrische voertuigen en oplaadpunten. • Via inkoop van 100% duurzame energie wordt gewerkt aan afname van gasverbruik binnen de organisatie.
2 Investerings in openbare ruimte	<ul style="list-style-type: none"> • In de openbare ruimte doet de gemeente investeringen die de energietransitie bevorderen zoals plaatsing/proeven met afvalcontainers en plaatsing van Ledverlichting.
3 Inzet van personele capaciteit	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente heeft een ambtelijk medewerker als aanspreekpunt voor het thema energietransitie. Daarnaast zijn er verschillende medewerkers betrokken vanuit andere beleidsvelden zoals (nieuwe) mobiliteit, ruimte (omgevingsvisie, openbare ruimte, klimaatadaptatie), economie (werklocaties en agrarische sector), en afval. • Via een (onafhankelijke) energiecoördinator poogt de gemeente bij te dragen aan het professionaliseren van het NETwerk Energieneutraal. Dit NETwerk verbindt partijen, ontwikkelt kansrijke initiatieven en organiseert in samenwerking met de partners in het netwerk financiering.
4 Informatievoorziening	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente betreft inwoners, het bedrijfsleven en scholen bij de opgave van de energietransitie door voorlichting, diverse initiatieven en afvalcoaches.
5 Procesmiddelen voor onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente laat onderzoeken uitvoeren naar de potentie van bijvoorbeeld schone energie binnen de gemeente, zoals de mogelijkheden voor een gemeentelijke zonneweide.
6 Visievorming	<ul style="list-style-type: none"> • Zelf werkt de gemeente met visies op energietransitie (incl. schone mobiliteit en circulaire economie), warmte en aardgasvrije wijken.
7 Samenwerkingsafspraken	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente probeert tot samenwerking met partijen te komen en afspraken vast te leggen in lokale energie akkoorden en agenda's: <ul style="list-style-type: none"> ➢ Met andere gemeenten en waterschappen wordt binnen de Huisvuilcentrale (HVC) gewerkt aan het o.a. afvalinzameling en duurzame energie uit biomassastromen. ➢ Op lokaal niveau maakt de gemeente in een Lokaal Energie Akkoord⁴⁴ afspraken met bedrijven over energiebesparing, duurzame opwek en het delen van opgewekte energie. ➢ Het opstellen van een gezamenlijk Warmteplan moet uitwerking geven richting de uitvoering⁴⁵. ➢ Ook stimuleert en faciliteert de gemeente lokale initiatieven op het gebied van circulaire economie en werkt zij samen met het

⁴⁴ Bron: Visienota Noordoostpolder energieneutraal

⁴⁵ Bron: Visienota Noordoostpolder energieneutraal

	bedrijfsleven, landbouworganisaties en HVC op gebied van circulaire economie. De activiteiten worden gefinancierd vanuit gemeentelijke budget ⁴⁶ .
8 Ruimtelijke inpassing en regelgeving	<ul style="list-style-type: none"> De gemeente werkt zoveel als mogelijk mee aan ruimtelijke inpassing van de initiatieven omtrent energietransitie/schone energie. Daarnaast worden gemeentelijke procedures en regelgeving die schone energieopwekking beperken of vertragen, zo veel mogelijk aangepast.

2.7 Financiële middelen voor energietransitie

De gemeente heeft structurele middelen en verschillende budgetten beschikbaar gesteld voor energietransitie. Deze zijn samengevat in de onderstaande tabel 2.3.

Tabel 2.3 Budgetten en middelen voor energietransitie

Budgetten en middelen	Type budget/thema	2017	2018	2019	2020
Structurele middelen	Basisbudget uitvoeringsprogramma's	€ 60.000	€ 62.000	€ 63.500	
	Natuur- en milieueducatie	Onderdeel basisbudget	€ 11.500	€ 11.500	
Incidentele budgetten uitvoeringsprogramma per thema	Lokale energie agenda (incl. Coördinator Energietransitie)	€ 50.000	€ 20.000	€ 60.000	€ 60.000
	Nieuwe mobiliteit	€ 5.500	€ 5.000		
	Circulaire economie	€ 2.500	€ 2.500		
	Overige activiteiten	€ 23.000	€ 23.000		
Perspectiefnota structureel	Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000
	Zonnepanelen Bosbadhal (kapitaal- en onderhoudslasten)				€ 24.150

⁴⁶ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

Budgetten en middelen	Type budget/thema	2017	2018	2019	2020
	Zonnepanelen Bosbadhal (besparing energielasten + SDE-subsidie)				€-37.300
Storting fonds duurzaamheidsleningen	Lening specieke energie-maatregelen particulieren	€ 290.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 100.000
Uitvoeringsplan aardgasvrije wijken Proeftuin Nagele	Projectvoorbereiding		€23.720		
Klimaatadaptatie	Beleidsuitwerking			€ 50.000	

- De inzet in structurele middelen en budgetten is opgenomen in zowel de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's als de perspectiefnota. Jaarlijks is een bedrag van tussen de €60.000 (2017) en €63.500 (2019) vastgesteld als basisbudget voor de uitvoeringsprogramma's.
- Terwijl deze post in 2017 nog was opgenomen in het bovengenoemde basisbudget, is 2018 en 2019 voor natuur- en milieueducatie een apart budget van €11.500 per jaar beschikbaar..
- In de uitvoeringsprogramma's zijn daarnaast incidentele budgetten opgenomen voor de thema's schone energie (incl. kosten Coördinator Energietransitie), nieuwe mobiliteit, circulaire economie en overige activiteiten. De perspectiefnota laat voor de jaren 2019 en 2020 een incidentele bijdrage zien voor Ondersteuning NETwerk Energieneutraal.
- Structureel is budget opgenomen voor verduurzaming van gemeentelijke gebouwen (€ 200.000 per jaar).
- Verder is er in de afgelopen jaren €590.000 in een revolverend fonds gestort voor het verstrekken van duurzaamheidsleningen aan particulieren. Dit fonds is grotendeels uitgeleend. In 2020 wordt nog eens 100.000 toegevoegd.
- Tot slot is voor het opstellen van het uitvoeringsplan aardgasvrije wijken Proeftuin Nagele, €23.720,- (incl. BTW) beschikbaar gesteld in 2018. Dit bedrag is besteed aan de aanvraag als Proeftuin. Vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is een decentralisatie-uitkering van € 4,2 miljoen aan de gemeente beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de proeftuin.

Inzicht in de omvang van uitgegeven budgetten is in de aangeleverde stukken niet herleidbaar tot thema's per type thema/budget. Wel is inzichtelijk in wat de baten en lasten zijn op de hoofdthema's waaronder energietransitie valt (zie onderstaande tabel).

Tabel 2.4 Overzicht baten en lasten naar hoofdthema

Budget met hoofthema ⁴⁷	2018 ⁴⁸ (bedragen x €1.000)			2019 ⁴⁹ (bedragen x €1.000)		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Een groene en schone leefomgeving	9.736	-12.271	-3.535			
Krachtige Noordoostpolder	14.762	-54.977	-40.216	14.173	-54.189	-40.016

2.8 Indicatoren voor monitoring en evaluatie

De uitvoering van acties en de mate van realisatie komt in beleidsmatige gemeentelijke stukken terug in de jaarlijkse voortgangrapportages. Door de jaren heen zijn de volgende acties gemonitord:

- Duurzaam handelen door bedrijven, inwoners en gemeente
- Effectieve en duurzame inzameling van huishoudelijk afval.
- Het gebruik van hernieuwbare energie voor gemeentelijke voorzieningen verhogen
- Focus op schone energie
- Bevorderen van nieuwe en schone mobiliteit
- Meer gescheiden afval inzamelen
- Ondersteunen het 'Netwerk Noordoostpolder energieneutraal
- Bestaande wijken aardgasloos maken
- Verduurzamen gemeentelijke gebouwen en installaties
- Bevorderen nieuwe en schone mobiliteit

Naast acties en realisaties op beleidsmatig vlak monitort de gemeente Noordoostpolder ook enkele aanvullende indicatoren m.b.t. energietransitie binnen de thema's schone energie en circulaire economie. Deze komen terug binnen de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Tabel 2.5 geeft hier een overzicht van.

⁴⁷ 2017 ontbreekt op website

⁴⁸ Bron: <https://noordoostpolder.begroting-2018.nl/p708/overzicht-van-baten-en-lasten>

⁴⁹ Bron: <https://noordoostpolder.begroting-2019.nl/p1235/overzicht-van-baten-en-lasten>

Tabel 2.5 Aanvullende indicatoren

	<i>In de gemeente Noordoostpolder</i>	<i>Binnen de gemeentelijke organisatie</i>
Schone energie	<ul style="list-style-type: none"> • Totale duurzame energie-opwek in Noordoostpolder (in TJ) • Energieverbruik per sector (in TJ, 2015) • Opgesteld windvermogen in Noordoostpolder (aantal MW) • Capaciteit aan gerealiseerde SDE⁵⁰. • Hernieuwbare elektriciteit (ten opzichte van het verbruik van elektriciteit in gemeente Noordoostpolder uitgedrukt in percentage)⁵¹. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elektriciteitsverbruik gemeentelijke gebouwen (in MWh). • Gasverbruik in gemeentelijke gebouwen (x1000m3). • Duurzame energieopwekking (in MWh). • Elektriciteitsgebruik openbare verlichting en verkeerregelinstanties. • Aandeel openbare verlichting met LED (in %)⁵².
Circulaire economie	<ul style="list-style-type: none"> • Omvang restafval (in relatie tot omvang grondstoffen)⁵³. • Fijn huishoudelijk afval (niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval uitgedrukt in kg per inwoner)⁵⁴. • Gescheiden huishoudelijk afval (ten opzichte van het totale huishoudelijk afval uitgedrukt in een percentage)⁵⁵. 	

2.9 De rolverdeling tussen gemeente Noordoostpolder en belangrijke stakeholders

De gemeente **werkt samen met het Rijk**. Zo neemt de gemeente deel aan Rijksbeleid door een onderzoekspilot, om in beeld te brengen wat nodig is om een deel van het dorp Nagele aardgasvrij te maken⁵⁶. Ook onderzoekt de Noordoostpolder welke mogelijkheden er zijn om (co)financiering te vinden voor projecten (bijvoorbeeld subsidies van andere overheden of financiële bijdragen van instellingen als VNG, Natuur en milieufederatie Flevoland)⁵⁷.

Binnen de **RES (Regionale Energie Strategie) Flevoland** werkt de gemeente samen provincie Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland en de gemeenten Almere, Dronten, Lelystad, Urk, Zeewolde aan een Regionale Energiestrategie. De RES is een instrument om

⁵⁰ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

⁵¹ Bron: <https://noordoostpolder.begroting-2019.nl/p3024/verplichte-indicatoren>

⁵² Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

⁵³ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

⁵⁴ Bron: <https://noordoostpolder.begroting-2019.nl/p3024/verplichte-indicatoren>

⁵⁵ Bron: <https://noordoostpolder.begroting-2019.nl/p3024/verplichte-indicatoren>

⁵⁶ Bron: Perspectiefnota 2019-2022

⁵⁷ Bron: Visienota Noordoostpolder energieneutraal

gezamenlijk te komen tot keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie infrastructuur.

Op lokaal schaalniveau heeft de gemeente diverse **samenwerkingsafspraken met publieke en private partijen** ten behoeve van de energietransitie. De gemeente probeert tot samenwerking met partijen te komen en afspraken vast te leggen in lokale energie akkoorden en agenda's. Deze gaan over verduurzaming van bestaande woningen en aardgasvrije woonwijken, duurzame energieopwekking en besparing, gezamenlijke financiële en procesmatige inzet in een publiek-privaat netwerk. Ook werkt gemeente in het NETwerk Energieneutraal samen met bedrijven en publieke partijen om stappen te maken op de thema's duurzame energie en energiebesparing⁵⁸. Dit heeft onder ander geleid tot een Lokale Energie Agenda (Manifest) met verschillende projecten die inmiddels zijn verwerkt in een gezamenlijk programma van gemeente en netwerk. Daarnaast werkt de gemeente samen met de woningcorporatie aan een energieneutrale en duurzame Noordoostpolder waarbij Mercatus zelfstandig werkt aan een lagere Energie Index en toepassing van alternatieven voor aardgas in woningen, deze prestatieafspraken worden in schriftelijke overeenkomsten vastgelegd.

⁵⁸ Bron: Perspectiefnota 2019-2022

Bijlage 3 Resultaten en uitvoering van gemeentebeleid 2017 – 2019

3.1 Gemeentelijke rapportage over uitvoering van acties

De uitvoering van acties en de mate van realisatie komt in beleidsmatige gemeentelijke stukken terug in de jaarlijkse voortgangrapportages. De onderstaande tabel 5.1 geeft een overzicht van de acties die de gemeente Noordoostpolder beoogde te realiseren in 2017 – 2019 en van de mate waarin deze zijn gerealiseerd.

Tabel 3.1 Overzicht van beoogde acties en mate van realisatie 2017 – 2019

Jaar	Uitvoering acties	Mate realisatie
2017 ⁵⁹	1 Duurzaam handelen door bedrijven, inwoners en gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> Vaststelling uitvoeringsprogramma duurzaamheid Onderzoek naar verdere verduurzaming van gemeentelijke gebouwen afgerond Coördinator Energietransitie gestart Voorstel om duurzaamheidsleningen revolverend te maken
	2 Effectieve en duurzame inzameling van huishoudelijk afval.	<ul style="list-style-type: none"> Daling restafval met 37% (eerste kwartaal 2017 t.o.v. het eerste kwartaal 2016). De ingezamelde hoeveelheden gft (+8%) oud papier (+17%) en plastic, metalen verpakkingen en drankenkartons) (+195%) zijn flink gestegen. Positief resultaat proef met uitsorteren van afval uit prullenbakken Inzet HVC om kostbare grondstoffen uit restafval te halen Proef bij nieuwbouwcomplex 'Jura' m.b.t. ondergrondse container t.b.v. inzicht in effect extra ondergrondse containers
	3 Het gebruik van hernieuwbare energie voor gemeentelijke voorzieningen verhogen naar 15% (t.o.v. 11,2 % in 2016). (gerealiseerd in latere jaren)	<ul style="list-style-type: none"> Aanvraag SDE subsidie voor zonnepanelen op Bosbadhal en Bosbad Overige geschikte daken meegenomen in de verduurzaming van de betreffende gebouwen als onderdeel van "Voorzien in Vastgoed" of de motie aardgasvrij
2018 ^{60, 61}	4 Focus op schone energie	<ul style="list-style-type: none"> Aanstelling energiecoördinator voor 3 jaar (doelen omtrent professionaliseren van het netwerk, partijen met elkaar verbinden, kansrijke initiatieven faciliteren en in samenwerking met de partners

⁵⁹ Bron: Voorjaarsrapportage 2017

⁶⁰ Bron: <https://noordoostpolder2018.voorjaarsnota.nl/p1655/noordoostpolder-energieneutraal>

⁶¹ Bron: <https://noordoostpolder.jaarverslag-2018.nl/p3141/speerpunten>

Jaar	Uitvoering acties	Mate realisatie
		<ul style="list-style-type: none"> in het netwerk financiering zoeken voor deze kansrijke initiatieven, worden komende jaren voortgezet) Opdrachtverlening voor zonnepanelen op de Bosbadhal Onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden gemeentelijk zonnepanelenpark Plaatsing LED verlichting in straatverlichting bij vervanging en uitbreiding.
	5 Bevorderen van nieuwe en schone mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> Gemeente maakt beleid voor elektrische laadpalen Gemeentelijke inzet op bevordering fietsgebruik Start themagroep Duurzame mobiliteit (aandacht voor waterstof als alternatieve brandstof) Aanbesteding van 25 elektrische voertuigen incl. laadfaciliteiten
	6 Meer gescheiden afval inzamelen	<ul style="list-style-type: none"> Inzet afvalcoaches HVC om burgers te informeren over afvalscheiding Actie op milieustraat t.b.v. motivatie grofvuil afgifte bij milieustraat Plaatsing extra (glas)containers Plaatsing 4 bovengrondse PMD afvalcontainers (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenkartons) In gesprek met basisscholen omtrent afvalscheiding Gestart met voorbereiding nieuwe plannen om restafval te verminderen Toename afvalafgifte op milieustraat 1.200 ton meer dan voorgaande jaren In 2018 geen daling restafval t.o.v. 2017 Minder PMD ingezameld dan verwacht
2019 ⁶²	7 Ondersteunen het 'Netwerk Energieneutraal	<ul style="list-style-type: none"> Aanstelling energiecoördinator In uitvoeringsprogramma ook activiteiten van netwerk opgenomen
	8 Bestaande wijken aardgasloos maken	<ul style="list-style-type: none"> 'Verkenning transitievisie warmte' opgesteld (verdere uitwerking komende jaren) Decentrale uitkering "proeftuinen aardgasvrije wijken" ontvangen om woningen in Nagele aardgasvrij te maken (verdere uitwerking in komende jaren)
	9 Verduurzamen gemeentelijke gebouwen en installaties	<ul style="list-style-type: none"> Zonnepanelen Bosbadhal in gebruik Aanpassing onderhoudsplannen t.b.v. verduurzaming 17 gemeentelijke gebouwen Pilot gestart om met een accu energie van de zonnepanelen op te slaan (in progress)
	10 Bevorderen nieuwe en schone mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> Bij de herinrichting van de Deel wordt een aantal oplaadpunten gerealiseerd. 9 elektrische voertuigen geleverd Nieuwe uitvraag voor 9 elektrische auto's

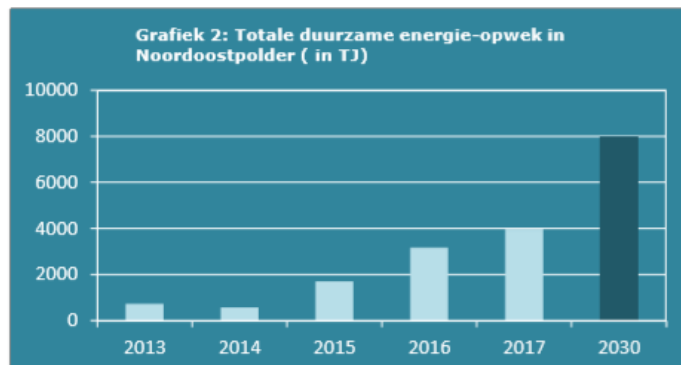
Legenda	
	Uitgevoerd en/of realisatie binnen gestelde periode
	In uitvoering, maar niet gerealiseerd binnen gestelde periode

⁶² Bron: <https://noordoostpolder2019.voorjaarsnota.nl/p3248/ambitie-1-energieneutraal-en-klaar-voor-klimaat-verandering>

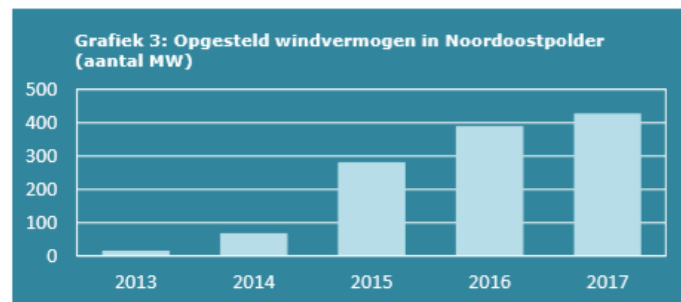
3.2 Meetbare indicatoren over uitvoering van acties

Naast de realisatie van beleidsinspanningen monitort de gemeente ook aanvullende indicatoren voor de effecten daarvan op het gebied van afval en schone energie:

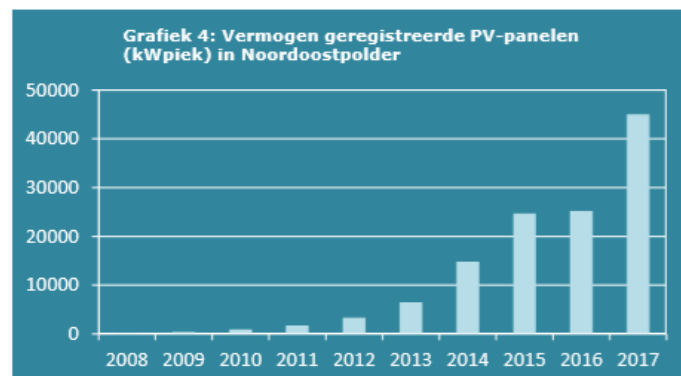
- De **ingezamelde hoeveelheid fijn restafval** betreft afval afkomstig uit de huis aan huis inzameling (exclusief het restafval van de milieustraat). Tussen 2016 (187) en 2017 (126) is de hoeveelheid restafval per inwoner gedaald. Dit is in 2018 gestabiliseerd.⁶³
- Het **gescheiden huishoudelijk afval** ten opzichte van het totale huishoudelijk afval bedraagt in 2018 74% en ligt daarmee iets hoger dan in 2017.⁶⁴
- De **hernieuwbare energie** (totale verbruik van energie in de Noordoostpolder ten opzichte van duurzaam opgewekte energie uitgedrukt in een percentage) bedroeg in 2016 33,8%, inmiddels is het percentage ongeveer 42%.⁶⁵
- Het **aandeel hernieuwbare elektriciteit**, de elektriciteit in verhouding tot de gebruikte elektriciteit, bedraagt in 2017 309,9%.⁶⁶
- De **totale duurzame energie-opwekking** is de laatste jaren gestegen tot circa 4.000 TJ duurzame energie in 2017 (grafiek 2). Windenergie en zonnepanelen leveren daaraan een belangrijke bijdrage (grafiek 3 en 4).

Bron: Klimaatmonitor, januari 2019

Bron: Klimaatmonitor, oktober 2017

Bron: Klimaatmonitor, februari 2019

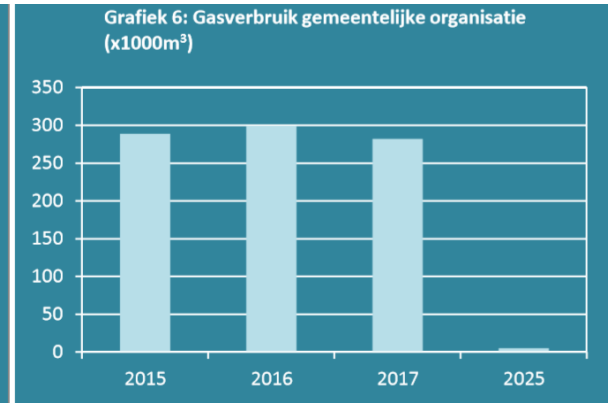
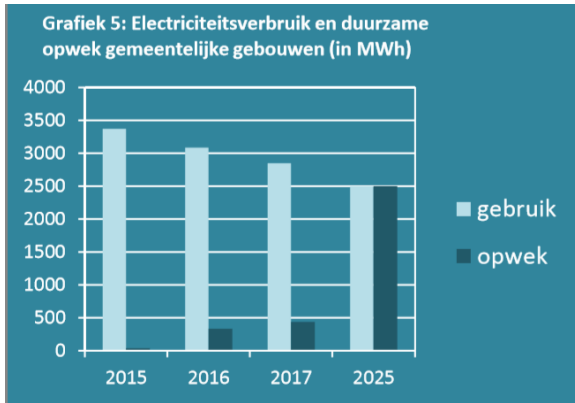
⁶³ Bron: <https://noordoostpolder.jaarverslag-2018.nl/p3154/verplichte-indicatoren>

⁶⁴ Bron: <https://noordoostpolder.jaarverslag-2018.nl/p3155/overige-indicatoren>

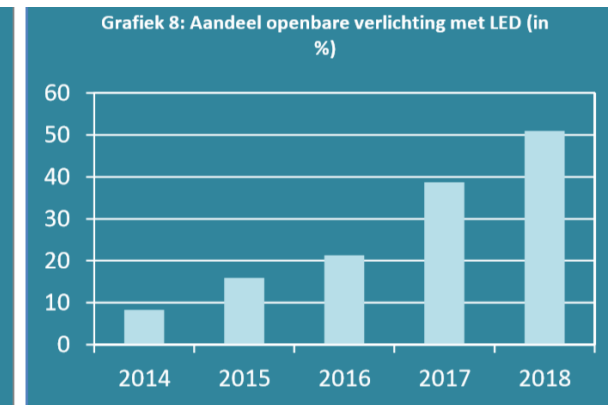
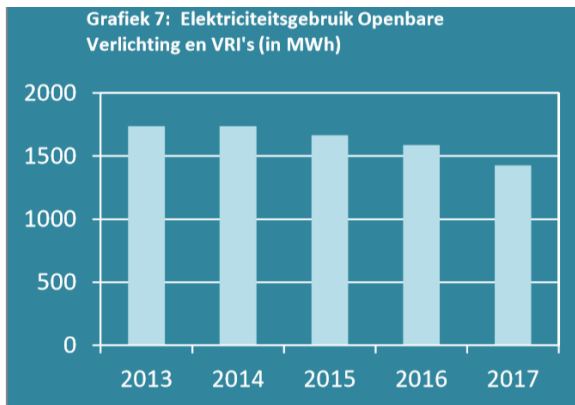
⁶⁵ Bron: <https://noordoostpolder.jaarverslag-2018.nl/p3154/verplichte-indicatoren>

⁶⁶ Bron: <https://noordoostpolder.jaarverslag-2018.nl/p3155/overige-indicatoren>

- Binnen het **energieverbruik van de gemeentelijke organisatie** is een toename van duurzaam opgewekte energie in gebouwen zichtbaar (grafiek 5), terwijl het gasverbruik van de gemeentelijke organisatie afneemt (grafiek 6). Het elektriciteitsgebruik van openbare verlichting en verkeersregelinstallaties is afgenomen t.o.v. 2017 en de openbare verlichting met Ledverlichting is toegenomen tot circa 50% in 2018.

(Bron: poweredbynoordoostpolder.nl, januari 2019)

Bron: Klimaatmonitor februari 2019

3.3 Bevindingen

Zowel de Visienota Noordoostpolder energieneutraal⁶⁷ als het Uitvoeringsprogramma 2018⁶⁸ beschrijven een veelvoud van beoogde resultaten van de gemeente. Tussen 2017 en 2019 is gerapporteerd over de voortgang op een tiental acties: Duurzaam handelen door bedrijven, inwoners en gemeente; effectieve en duurzame inzameling van huishoudelijk afval; het gebruik van hernieuwbare energie voor gemeentelijke voorzieningen verhogen naar 15% (2017). Focus op schone energie; bevorderen van nieuwe en schone mobiliteit; meer gescheiden afval inzamelen (2018). Ondersteunen het 'NETwerk Energieneutraal;

⁶⁷ Bron: Visienota Noordoostpolder energieneutraal

⁶⁸ Bron: Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018

Bestaande wijken aardgasloos maken; Verduurzamen gemeentelijke gebouwen en installaties; Bevorderen nieuwe en schone mobiliteit (2019). Uit de rapportages valt op te maken dat alleen binnen de actie “focus op schone energie” beperkte voortgang is geweest ten opzichte van de voorgenomen doelen.

Op basis van gegevens over inzameling van restafval (reductie van ong. 33% tussen 2016 en 2019), aandeel hernieuwbare energie t.o.v. gebruikte energie (in 2016 33,8% en in 2018 ong. 42%) en cijfers over energiebesparing en -opwekking in gemeentelijke gebouwen, kan opgemaakt worden dat er in de gemeente Noordoostpolder geïnvesteerd is in energieopwekking en besparing en dat progressie is geboekt. Vanuit gegevens over stichtingen en netwerken in de Noordoostpolder zoals de NETwerk Energieneutraal en Pioniers van de toekomst en ook vanuit de interviews met externe stakeholders valt op te maken dat er in de gemeente initiatiefrijke stakeholders zijn waarmee de gemeente een goede samenwerking heeft.

Bijlage 4 **Vragenlijsten interviews**

Hier volgt de interviewopzet met kernvragen, die als leidraad zijn gebruikt in de individuele en groepsgesprekken met de verschillende doelgroepen. Door gesprekken in groepsverband te houden, ontstaan er dynamiek en nieuwe inzichten. De werkvorm en de focusgebieden die zijn meegegeven (schone energie, circulaire economie, nieuwe mobiliteit en klimaatadaptatie) en waarop wordt ingezoomd, zijn per (groeps)interview afgepast.

Gemeentebestuur en ambtelijke organisatie

De interviews met de ambtelijke en bestuurlijke organisatie hebben steeds vijf thema's als leidraad gehad: ambities en doelen; beleid en uitvoering; resultaten en monitoring; kansen voor versnelling; rol van de gemeenteraad. In een gesprek met de ambtelijke trekkers van energietransitie is een beeld gevormd van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gemeentelijk beleid voor energietransitie. Ditzelfde is ook gedaan met een groep van ambtenaren vanuit andere beleidsvelden. De reden hiervoor is, dat het thema energietransitie vaak meerdere beleidsvelden raakt. Dit komt ook terug in de vier focusgebieden die ons zijn meegegeven: schone energie, circulaire economie, klimaatadaptatie en nieuwe mobiliteit. In het totaal zijn elf ambtelijke medewerkers geïnterviewd.

De gemeentelijke organisatie is gevraagd naar:

- De mening over de ambities, doelen en achterliggende afwegingen.
- De beelden van het ingezette beleid, de uitvoering en de beoogde resultaten.
- De mening over kansen om de impact nog verder te vergroten.
- De rol van de gemeenteraad.

De gehanteerde lijst met algemene vragen is als volgt:

Ambitie en doelen:

- 1 Is er sprake van een prioritering van de doelen, bijvoorbeeld naar mate van belang of impact? Of zijn alle doelen even belangrijk?
- 2 Welke afwegingen zijn gemaakt bij het bepalen van de politieke/ambtelijke ambities en doelen t.a.v. energietransitie?
- 3 Gaat transitiebeleid ten koste van andere dossiers? Hoe wordt een afweging gemaakt? Op welke wijze wordt dit besproken met de raad?
- 4 Zijn de gestelde ambities en doelen volgens u nog steeds de juiste? Of zijn ze te laag of te hoog?

Beleid en uitvoering:

- 1 Wat zijn voor u de positieve punten van het ingezette beleid?
- 2 Welke verbeterpunten ziet u? Onder andere op het gebied van instrumenten, betrokkenheid van verschillende beleidsdomeinen, organisatie en samenwerking met derden?

Resultaten:

- 3 Hoeverre zit de gemeente op goede weg in behalen van beoogde resultaten? Hoeveel procent van de doelen is inmiddels gerealiseerd?
- 4 Welke resultaten zijn er tot 2022 nog meer verwachten?

Beleidsmonitoring:

- 5 Wat gaat goed en wat kan beter in het monitoren van de voortgang, o.a. qua begrotings- en beleidsindicatoren?
- 6 Wat gaat goed en wat kan beter als het gaat om de rol van de gemeenteraad?

Afronding:

- 7 Welke bijstellingen zijn eventueel wenselijk om de impact van het beleid te vergroten (o.a. qua doelen, uitvoering, middelen, organisatie en/of samenwerking met derden)?

Themagroepen externe stakeholders

In drie groepsinterviews over de thema's "gebouwde omgeving" (incl. bedrijventerreinen en mobiliteit), "landelijk gebied" (incl. landbouw en glastuinbouw) en "grootschalige opwek", is een beeld gevormd van de waardering van het gemeentelijk beleid door externe stakeholders. Deze indeling is vanuit praktische overwegingen gemaakt op basis van de werkgroepen van NETwerk Energieneutraal. NETwerk heeft meerdere werkgroepen, maar om meer massa te maken, hebben we enkele werkgroepen bij elkaar gevoegd. Voor deze interviews zijn in het totaal vijftien representatieve stakeholders benaderd, waarvan er negen zijn geïnterviewd. De deelnemers zijn aangedragen vanuit de netwerken van de ambtelijke organisatie en vanuit de RKC van de Noordoostpolder.

Tijdens deze bijeenkomsten is de mening gevraagd over de samenwerking met de gemeente, de behaalde resultaten tot nu toe en de verwachtingen of plannen die men heeft voor de aankomende jaren als het gaat om energietransitie.

De gehanteerde lijst met algemene vragen is als volgt:

Belang van energietransitie:

- 1 Welke rol speelt u in de energietransitie binnen de Noordoostpolder?

Waardering gemeentelijk beleid en gemeentelijke samenwerking:

- 2 Wat vindt u goed aan het gemeentelijk beleid voor energietransitie als het gaat om:
 - a Ambitie/doelen
 - b Instrumenten
 - c Middelen
 - d Menskracht
 - e Communicatie
- 3 Wat kan beter om de impact van het beleid te vergroten of de transitie te versnellen?
- 4 Wat gaat goed en wat kan beter in de taakverdeling tussen gemeente en u als partner?

Resultaten:

- 5 Wat heeft u al bereikt in samenwerking met de gemeente en andere partners? Waar bent trots op?
- 6 Wat kunnen we in de komende jaren (richting 2022) nog aan resultaten verwachten?

Afronding:

- 7 Welke drie tips geeft u aan de gemeente om haar beleid verder te verbeteren?

Mede-overheden en publieke partijen

In een groepsinterview is een beeld gevormd van de waardering van het gemeentelijk beleid door betrokken medeoverheden en publieke partijen. Voor publieke partijen is het onder andere belangrijk hoe de rolverdeling is en de onderlinge afstemming daarover, hoe er krachten worden gebundeld of grensoverschrijdend wordt samengewerkt en of de visies op elkaar aansluiten. Daarom is hier een aparte gespreksgroep van gemaakt. Voor dit interview zijn zes representatieve stakeholders benaderd waarvan er vijf zijn geïnterviewd. Ook deze deelnemers zijn aangedragen vanuit de netwerken van de ambtelijke organisatie en vanuit de RKC van de Noordoostpolder.

In dit gesprek is gevraagd naar:

- De mening over de ambities, doelen en achterliggende afwegingen ten aanzien van energietransitie.
- De onderlinge taakverdeling en afstemming.
- De waardering van de gemeentelijke inzet en resultaten tot nu toe.

De gehanteerde lijst met algemene vragen is als volgt:

Energietransitie in de eigen organisatie:

- 1 Welke ambities en doelen van de gemeente Noordoostpolder passen bij de uwe? Welk belang heeft de gemeente voor de realisatie van uw ambities?

Waardering gemeentelijk beleid:

- 2 Welke inzet wordt de gemeente verwacht vanuit uw organisatie of vanuit uzelf? Kunt u hierin een onderscheid maken tussen de (wettelijke) verplichtingen en wenselijke verwachtingen?
- 3 Hoe waardeert u de doelen, instrumenten en resultaten van het beleid van de gemeente Noordoostpolder: wat gaat nu goed en wat kan beter?

Taakverdeling en afstemming:

- 4 Ziet u mogelijkheden om de taakverdeling/afstemming tussen uw organisatie en de gemeente Noordoostpolder te verbeteren?

Afronding:

- 5 Wat kan de gemeente doen om het beleid verder te verbeteren?

Bijlage 5 **Samenvatting interviews stakeholders**

Deze bijlage bevat de samenvatting van de (groeps)interviews die gehouden zijn met vertegenwoordigers van de gemeentelijke organisatie, externe stakeholders en mede-overheden.

5.1 Gemeentelijke organisatie

Ambities, doelen en achterliggende afwegingen

Wat is de meest geschikte houding om energietransitie tot een succes te maken: optreden als proactieve koploper of afwachten op hoe het zich ontwikkelt? De Noordoostpolder heeft in haar ambities gekozen voor het eerste. De Noordoostpolder is namelijk een uniek gebied als men kijkt naar de karakteristieken en historie van ontwikkeling, wat zich goed leent voor energietransitie. De kunst is om op polderniveau de juiste acties en projecten uitvoeren. De betrokken samenleving is er. Zo treden de “Energiepioniers” bijvoorbeeld op als een aanjagende groep die vanuit verschillende maatschappelijke hoeken van de Noordoostpolder zoekt naar kansen om de inrichting van dit gebied te gebruiken voor verduurzaming. Het college wil en kan daar iets mee.

Energietransitie in Nederland krijgt momenteel veel vaart: door het recent gesloten klimaatakkoord en doordat energietransitie expliciet is opgenomen binnen het Ontwerp voor de Nationale Omgevingsvisie (NOVI, juni 2019). Dit ondersteunt de ambitie van de Noordoostpolder om in 2030 energieneutraal te zijn. Hiervoor is er een opwekking van 8000TJ aan groene energie nodig en een reductie van het energiegebruik tot 8000TJ. Daarnaast is er het doel om in 2025 de gemeentelijke bedrijfsvoering energieneutraal te maken. Energietransitie raakt meerdere beleidsvelden. Naast schone energie zijn schone mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie ook onderdeel van de ambitie.

Beleid en uitvoering

Uitvoering: Voor het beleid voor energietransitie en de uitvoering ervan zijn twee zaken van belang. Allereerst moet het beleid primair gericht zijn op zaken waar de gemeente invloed op heeft. Daarnaast werkt de gemeente adaptief: door ruimte te bieden aan initiatieven vanuit

burgers en stakeholders. Om deze reden heeft het NETwerk Energieneutraal⁶⁹ - ontstaan vanuit vrijwilligersgroeperingen en bedrijven die iets willen met de gemeentedoelstelling om in 2030 klimaatneutraal te zijn - een belangrijke rol. Verder is de organisatie van draagvlak bij burgers in trajecten van politieke besluitvorming, burgerparticipatie en vertaling van rendement voor de Noordoostpolder een belangrijk onderdeel voor het behalen van de doelstellingen voor schone energie.

Draagvlak voor uitvoering: Zelfvoorzienende gebieden kunnen zorgen voor ultiem draagvlak en acceptatie van nieuwe energiesystemen (in het landschap). Denk bijvoorbeeld aan een woonkern met een eigen energiesysteem en eigenaarschap van eigen energieopwekking. Dit realiseren is een grote uitdaging.

Financiële capaciteit: De gemeente stelt momenteel al leningen ter beschikking, bijvoorbeeld voor duurzaamheid. Dergelijke subsidietrajecten hebben positieve effecten. Daarnaast is het de verwachting dat er nieuwe financieringsvormen op de markt gaan komen in de aankomende periode. Handig inspelen op de kansen die er gaan komen en deze goed uitnutten is een kans volgens de gemeentelijke organisatie.

Gemeentelijke bedrijfsvoering klimaatneutraal: het inkoopbeleid heeft een belangrijke rol om dit in 2025 voor elkaar te krijgen⁷⁰. In de aankomende jaren zal de nadruk moeten liggen op uitvoeren en realiseren. Waarbij knelpunten in (eigen opgelegde) regels om een oplossing vragen.

Schone energie: Als het gaat om grootschalige energieopwekking, dan zijn momenteel wind- en zonne-energie de belangrijkste bronnen. Waarbij de gemeente een belangrijke rol heeft in de juiste ruimtelijke organisatie ervan. De opstelling van windturbines is in de Noordoostpolder in de afgelopen jaren (vanuit politiek standpunt en beleidsmatig) gemaximeerd. Grootschalige opwekking van zonne-energie is momenteel een belangrijk beleidsthema en in ontwikkeling. De gemeente neemt hierin regie en draagt zorg voor borging van gedeelde baten voor de maatschappij.

Schone mobiliteit: Aan schone mobiliteit werkt de gemeente fors. Door het fietsverkeer te bevorderen; met organisatie van goed OV en inzet op een Lelylijn (voor reductie van autoverkeer); door te faciliteren in openbare laadvoorzieningen en deelauto's; met verkeerskundige inpassing in het centrum van Emmeloord voor veilig en schoon verkeer (dus inclusief laadinfra en regels); en met gesprekken met de provincie over waterstofbussen. Als het om OV gaat, zet de gemeente Noordoostpolder zich op de kaart met "Mobility as a service" in samenwerking met provincie Flevoland. De grootste uitdaging voor de aankomende jaren ligt nu nog in een verdere inpassing in het totale mobiliteitssysteem. Ook moet nog doorgepakkt worden op implementatie van een laadpalenplan.

Circulaire economie: Om het restafval in de Noordoostpolder te verminderen, heeft de gemeente geïnvesteerd in een nieuwe manier van afvalinzameling, wat de Noordoostpolder tot koploper heeft gemaakt in Nederland. Het plan is om in de aankomende periode hier nog

⁶⁹ Dit is een samenwerkingsverband van tot nu toe circa 20 organisaties; vertegenwoordigers van (maatschappelijke) ondernemingen en inwoners van de regio. Het doel van NETwerk is om projecten te realiseren die bijdragen aan het energieneutraal maken van het gebied Noordoostpolder. Bron: <http://www.netwerknop.nl>

⁷⁰ Gelet op de budgetten die hiermee gemoeid zijn.

extra inzet op te plegen, gericht op een reductie van het restafval tot 30 kg restafval per inwoner in 2030. De doorontwikkeling van het systeem waarop de afvalstofheffing per huishouden wordt berekend op de hoeveelheid aangeboden afval (genaamd Diftar⁷¹) zal hierbij de belangrijkste uitdaging worden.

Klimaatadaptatie: In 2015 is een eerste indruk voor de klimaatthema's waterveiligheid, wateroverlast, droogte en hitte in de Noordoostpolder verkregen door het uitvoeren van een zogenoemde 'stresstest light'. Op dit moment worden deze thema's verder uitgediept om vast te stellen welke maatregelen nodig zijn om de Noordoostpolder voor 2050 volledig klimaatbestendig en water robuust in te richten. De resultaten uit het huidige onderzoek moeten bijdragen aan een verdergaande en brede bewustwording om de benodigde gezamenlijke doelstellingen voor 2050 te kunnen realiseren. Het vraagt een opgave van alle gebiedseigenaren in met name het stedelijk gebied, waarvan de gemeente slechts 30% van het totale grondoppervlak in eigendom heeft.

Resultaten en monitoring

De energielevering van de opgestelde windturbines is groot. In de gebouwde omgeving is ontwikkeling te zien in de vorm van de start van het pilot project Nagele aardgasvrij, het eigen initiatief van woningbouwcorporatie Mercatus om de woningvoorraad te gaan verduurzamen en de implementatie van regels voor aardgasvrije bouw door de Rijksoverheid in nieuwe bouwprojecten.

Kansen om de impact nog verder te vergroten

RES afspraken: In het Nationaal Klimaatakkoord (juni 2019) zijn afspraken gemaakt voor duurzame energie en verduurzaming van de gebouwde omgeving. Deze afspraken worden verder uitgewerkt in 30 regio's via de zogenoemde "Regionale Energie Strategieën" (RES). In de conceptuitwerking van de RES voor de regio Flevoland (momenteel nog in voorbereiding) is het aanbod van de hoeveelheid schoon opgewerkte energie hoog. Dit komt uit op 13,7% van de totale vraag die vanuit het Nationaal Klimaatakkoord is gesteld aan alle Nederlandse RES regio's gezamenlijk. Dit bod bestaat uit de optelsom van het huidige Flevolandse beleid (voornamelijk huidige windbeleid en beleid voor zonne-energie). Het proces rondom de RES zal inzicht bieden hoe de verhouding is tussen de RES-boden van alle RES regio's. Daarna zal duidelijk worden of RES Flevoland nog een aanvullend bod wilt doen en wat de regio daar voor wint.

Ruimte en regels: Het huidige beleid van de provincie gaat uit van maximalisatie van de ruimte voor zonnepanelen naar 1000ha in landelijk gebied. De Noordoostpolder heeft echter al 600ha in het eigen gebied nodig te kunnen voldoen aan de eigen doelstellingen voor energieopwekking. Tegelijkertijd moet er bij ruimtelijke inpassing van grootschalige opwekking zorgvuldig omgegaan met landbouwgrond en ons bijzondere landschap. Dit vraagt om goede oplossingen. Daarnaast is er ook ruimte nodig in vergunningen en regels om bepaalde projecten en proeven te kunnen draaien. Voorbeeld: een boer wil een klimaatneutraal erf. Daarvoor is mogelijk ook een "dak-windturbine" nodig. De huidige

⁷¹ Zie verder: <https://www.kliko.nl/diftar>

gemeentelijke regels voor beperking van windturbines en zonnepanelen tot in de aangewezen gebieden kan dit soort “bottom-up” projecten gaan belemmeren. Dit vraagt om een innovatieve manier van omgaan met opwekking en ruimte.

Verbetering van het energienetwerk: Voldoende netwerkcapaciteit is een voorwaarde om lokaal duurzaam opgewekte energie te kunnen gebruiken en heeft prioriteit. De capaciteit van het netwerk in de Noordoostpolder is beperkt en er is sprake van veroudering. Er zijn meerdere uitdagingen om het netwerk op orde te krijgen. De huidige netwerkbeheerder loopt bijvoorbeeld tegen regelgeving aan om meer capaciteit te kunnen bouwen, maar heeft ook creativiteit om tot oplossingen te komen en denkt constructief mee over een slimme inrichting van het netwerk. De samenwerking met de netwerkbeheerder Alliander is naar mening van de gemeentelijke organisatie constructief en noodzakelijk voor juiste ontwikkeling van het netwerk.

Energieopslag en waterstof: Groene stroom die wordt opwekt in de Noordoostpolder, moet ook daar gebruikt volgens de gemeente. Hiervoor is goede netwerkcapaciteit en slimme opslag nodig. De capaciteit voor opwekking van duurzame energie is groot in de Noordoostpolder, maar juist niet op de momenten waarop de vraag naar energie het grootst is. Te veel energie waarvoor geen vraag is, zou gebufferd moeten worden zodat het beschikbaar blijft voor later gebruik. Een kansrijke manier om dit te doen is via waterstof. De start van een waterstofnetwerk moet klein, haalbaar en beheersbaar zijn: bijvoorbeeld met een project vanuit de eigen bedrijfsvoering van de gemeente. Daarnaast kan de Noordoostpolder ruimte ter beschikking stellen voor een waterstofbromyde batterij. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de demonstraties in andere regio's die bewijs leveren van succes.

Warmtetransitie: De uitdaging is om van een nulmeting te komen naar initiatieven met een goed proces. Een noodzakelijke randvoorwaarde voor de warmtetransitie is een beweging “van onderaf”. Dit vraagt om ondersteuning “bottom up”, via de organisatie van het proces met lokale initiatiefnemers en ondernemers. Daarnaast ondersteunt de gemeente dorps- en woonkernen “top down” met een warmtevisie waarmee een overzicht wordt gegeven van de kansen van dorps- en woonkernen. Vervolgens moeten initiatieven concreet gemaakt worden, waarbij de gemeente ook aan de slag kan met concrete casussen.

Professionaliseren van het NETwerk: Dit netwerk is van en door de polder, speelt een centrale rol in uitvoering van het gemeentelijk beleid en functioneert momenteel door tijdinvesteringen van vrijwilligers. Een professionaliseringsslag is volgens de gemeentelijke organisatie nu nodig voor meer realisatiekracht⁷².

Integraal afwegen via de omgevingsvisie: De omgevingsvisie gaat om integraliteit en leent zich goed voor het vastleggen van realistische ambities en uitvoerbare keuzes voor energietransitie en duurzaamheid. De nodige afweging⁷³ en ruimtelijke afstemming kan via dit instrument worden georganiseerd.

⁷² Verklaring volgens BCI: de huidige structuur is afhankelijk van vrijwilligers die in de vrijetijd aan de uitvoering werken. Hierdoor ontstaat het risico voor schommelingen in “personele” capaciteit van het netwerk. Dit kan leiden tot vertraging in uitvoering.

⁷³ Verklaring volgens BCI: bijvoorbeeld voor bestuurlijke keuzes voor de ene ruimtelijke functie “ten koste” van de andere.

Meer financiële en personele capaciteit. De Noordoostpolder is volgens de gemeentelijke organisatie rijk aan duurzame initiatieven, maar heeft hiervoor een beperkte personele en financiële capaciteit. Dit lijkt een reëel risico in de aankomende jaren. De Noordoostpolder heeft in de afgelopen periode veel kansrijke pilots uitgevoerd die goede lessen opleveren, zorgen voor demonstratie, aandacht en bewustwording, dat is goed. De vervolgstap is om een manier te vinden om bepaalde goede ideeën op te schalen zodat er draagvlak ontstaat en financiering en uitvoering van de grond komt op grotere schaal. Om dit vervolg van opschalen en doorpakken in de aankomende jaren tot een succes te maken, is meer capaciteit nodig, aldus de gemeentelijke organisatie.

Rol van de gemeenteraad

De gemeentelijke organisatie merkt hier het volgende over op:

- De kunst is om te sturen op de relevante prioriteiten in de aankomende periode zodat hier ook versnelling in komt. Als kaderstellend orgaan kan de raad zichzelf hierin een positie geven.
- Een goede integrale afweging van de verschillende belangen is noodzakelijk om uiteindelijk te kunnen komen tot een besluit over ruimte voor energietransitie. Door de discussie over verschillende belangen in een open raadsdebat te incorporeren, kan er de juiste besluitvorming plaatsvinden.
- Laten zien wat er in de Noordoostpolder gepresteerd wordt op het gebied van energietransitie is een belangrijk onderdeel voor draagvlak en versnelling. De raad kan positieve aandacht genereren voor energietransitie met gerichte raadvragen.

5.2 Themagroepen Gebouwde omgeving, Landelijk gebied en Grootschalige opwek

Ambitie en doelen

De proeftuin aardgasvrije wijk moet een landelijke voorbeeldfunctie krijgen. Formeel hoeven woningen pas in 2050 volledig aardgasvrij te zijn, maar de woningcorporatie in de Noordoostpolder kiest ervoor om dit al in 2040 georganiseerd te hebben en heeft een visie op de manier om dat te bereiken. Betrouwbare en betaalbare energie is de ambitie van de beheerder van energie- en gasnetwerken in de Noordoostpolder als het gaat om de aanleg en het onderhoud van de netwerken. Op het gebied van duurzame mobiliteit wil het NETwerk in het eerste kwartaal van 2020 duidelijk hebben welke initiatieven worden uitgewerkt (deelauto's, infrastructuur, e.d.). De landbouwsector kan een grote rol spelen in de energieopwekking, aangezien zij over grote oppervlaktes grond en daken beschikt. De geïnterviewden geven aan dat agrariërs graag agrarisch ondernemer willen blijven, maar daarbij hun mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de energietransitie optimaal benutten.

Samenwerking en beleid van de gemeente

Over het algemeen wordt de ambitie van de gemeente om koploper te zijn in de energietransitie als positief ervaren en de samenwerking is prettig en constructief. Zo wordt in de proeftuin voor aardgasvrije wijken goed samengewerkt met de gemeente. Tegelijkertijd wordt opgeroepen tot meer regievoering en pro-activiteit vanuit de gemeente: deze gaat volgens de externe stakeholders nu nog sterk uit van burgerinitiatieven, terwijl de burger juist wil dat de overheid participeert. En er is gezegd door externe stakeholders dat een verdieping van de ambitie nodig is, zodat er een duidelijker beeld ontstaat van de consequenties van energietransitie voor de Noordoostpolder en ook de nodige afwegingen en keuzes die hiervoor gemaakt moeten worden.

Resultaten

Door de stakeholders zijn diverse resultaten genoemd die in de Noordoostpolder behaald zijn in de afgelopen periode. Zo is er binnen de proeftuin een regiegroep gevormd waarin de beslissers van grote stakeholders plaats hebben. De initiatieffase is inmiddels afgerond en er is een haalbaarheidsstudie afgerond, waaruit blijkt dat de gekozen techniek voor warmteopslag voor lange rijen woningen rendabel te maken is. Voor de landbouw geldt dat de sector al langer is bezig met verduurzaming door verlaging van energiegebruik. Binnen het NETwerk Energieneutraal zijn er diverse voorlichtingsbijeenkomsten gehouden, er is kennisuitwisseling, lobby, en discussiegroepen, bijvoorbeeld rondom energieopslag.

Opgaven komende jaren en kansen op meer impact

Netwerkcapaciteit, opslagmogelijkheden energie en omgang met ruimte zijn drie aandachtspunten die genoemd zijn als het gaat om grootschalige opwekking van duurzame energie: Uitbreiding van netwerk is nodig en kost tijd; Energieopslag heeft grote potentie en zou pieken kunnen bufferen en waterstof is mogelijk ook een oplossing voor vraagstukken rondom aardgasvrij; Daarnaast is een visie op de toekomst van de Noordoostpolder nodig. Dit is bijvoorbeeld voor wijken en dorpen van belang, veel woningeigenaren wachten momenteel op duidelijkheid. En met een visie en een planning kan ook doelmatiger geïnvesteerd worden. Ook het vraagstuk van huiseigenaren die niet genoeg geld hebben voor grootschalige investeringen die de warmtetransitie vraagt heeft urgentie. Hiervoor moet voor een geleidelijke financiering gezorgd worden (bijv. gebouw gebonden subsidie), om te voorkomen dat er ineens een grote investering gevraagd wordt. Tot slot wordt draagvlak een essentiële uitdaging.

Tijdens de groepsinterviews zijn een aantal suggesties gedaan voor meer impact, zoals:

- Maak financiële middelen vrij voor experimenten en ga slim om met de regels.
- Beoordeel de aanvragen voor energieopwekking vanuit een duidelijke visie/ambitie en gebruik de regels daarbij consistent en soepel.
- Gebruik de winst van energieopwekking voor het verduurzamen van het eigen gebied.
- Biedt als gemeente experimenteeruimte.

- Faciliteer enthousiaste initiatiefnemers, maar realiseer je daarbij dat grote partijen nodig zijn voor grote resultaten.
- Zorg voor professionele communicatie over de energietransitie voor betrokkenheid en inzicht bij inwoners en bedrijven.
- Organiseer met de netbeheerder laadpleinen, zodat elektrische deelauto's ook in kleinere gemeenschappen kunnen.
- Koppel sociale uitdagingen aan uitdagingen van de energietransitie.
- Kleur het energielandschap van Noordoostpolder binnen een jaar in en vul dat vervolgens via een stappenplan in.
- Zet vaart achter het energiezuinig maken van woningen.
- Maak ook boerenerven energiezuinig of energieneutraal.
- Regel dat er voldoende netcapaciteit komt en voldoende opslagcapaciteit.
- Maak van Noordoostpolder een centrum voor duurzame energie. Er is nog veel meer mogelijk op het gebied van windenergie. Noordoostpolder heeft daarvoor een ideale uitgangspositie.
- Energietransitie is een integraal thema: borg dit in het omgevingsbeleid.

Rol van de gemeenteraad

Goed en tijdig informeren is ook noodzakelijk om de juiste raadskeuzes te kunnen maken met verantwoordelijkheid volgens de externe stakeholders. Als er gekozen wordt voor een ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn, dan zitten hier ook financiële en procesmatige keuzes aan vast die bewust gemaakt moeten worden. Dit moet gedaan worden mét visie op de consequenties voor de polder volgens de stakeholders. Tegelijkertijd is het veld van verduurzaming van de gebouwde omgeving dynamisch.

5.3 Medeoverheden en publieke partijen

Ambitie en doelen

De medeoverheden willen de gemeente Noordoostpolder stimuleren en ondersteunen bij het realiseren van de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. Ze hebben daarvoor mensen en middelen ingezet. Het ideaalbeeld is dat het rendement van de energietransitie, zoals de opbrengsten van een windmolen of zonnepark terug vloeien naar de brede samenleving en dat er mogelijkheden zijn voor participatie. Een Energy service company (Esco) is hierbij een goed middel.

De ontwikkelingen in de ruimtelijke omgeving zijn erg complex. De gemeente heeft de opdracht om deze de komende 30 jaar te transformeren. Daar zijn veel partijen bij betrokken. Dat moet daarom goed georganiseerd worden.

Samenwerking en beleid van de gemeente

Verschillende medeoverheden zetten geld en menskracht in om samenwerking tussen partijen te realiseren. De samenwerking aan het RES tussen gemeenten in regioverband loopt goed. Ook de Noordoostpolder werkt constructief mee, maar de concentratie van taken bij een beperkt aantal personen maakt de samenwerking kwetsbaar. Overheden raken elkaar op verschillende terreinen en werken daar samen. De afstemming tussen wat van de gemeente wordt verwacht en hoe dat past binnen de mogelijkheden van de gemeente kan nog beter ondersteunt worden.

De huidige bestuurders willen met elkaar samenwerken, maar die samenwerking is kwetsbaar door mogelijk verloop in de samenstelling van besturen. Door de beperkte omvang van de gemeente kom je elkaar vaak tegen, wat de samenwerking dan weer vereenvoudigt. De samenwerking loopt goed nu er wordt geïnventariseerd wat er al is, en blijkt dat de opgave gehaald kan worden. Zodra er een extra inspanning nodig blijkt kan dit leiden tot spanningen tussen de partijen. De beperkte omvang van de gemeente heeft als nadeel dat grotere gemeenten meer aandacht vragen, c.q. krijgen van overkoepelende overheden. De (technologische) ontwikkelingen gaan enorm snel en vraagt veel flexibiliteit, wat niet eigen is aan beleid, dat immers een langere tijdspanne betreft.

Resultaten

Er is een goede samenwerking opgebouwd. Er is een startnotitie opgesteld en er wordt gewerkt aan een concept-RES. Hierin komt een bod van de provincie voor het nationale klimaatakkoord, waarbij Flevoland uitgaat van bestaand beleid. In maart 2020 wordt een richtinggevende bijeenkomst georganiseerd waar de verschillende Flevolandse bestuurslagen met elkaar kunnen overleggen. Daarna moet ieder zelf besluiten nemen.

Opgaven komende jaren en kansen op meer impact

De winning van grondstoffen (bijv. uit het riool) biedt kansen, maar vraagt een andere rol dan gebruikelijk voor een gemeente: ze wordt een onderneming, maar mag geen winst maken. Er zijn overheden die daar ervaring mee hebben. Gemeente Noordoostpolder heeft een goede basis voor het realiseren van energiecoöperaties. Daarmee wordt betrokkenheid georganiseerde en blijven de kosten betaalbaar voor de gemeenschap. Inkomsten kunnen blijvend geïnvesteerd worden in aanvullende duurzame maatregelen. De Noordoostpolder kan een centrale locatie worden voor innovatie. Geothermie biedt veel kansen, maar loopt tegen beperkende regelgeving aan. Daarnaast zijn er veel mogelijkheden voor aquathermie en biogas, maar daarbij is de regelgeving niet altijd duidelijk.

Partijen bij de uitvoering betrekken is een van de aanbevelingen die meegegeven is. Agrariërs en woningbouwverenigingen hebben hier een belangrijke rol. In energietransitie plannen kunnen woningbouwverenigingen prima als launching customer fungeren. Zorg voor grote deskundigheid. Overstijg het niveau van de enthousiaste vrijwilligers. Gebruik de kennis en ervaring van andere overheden op terreinen waar de gemeente minder deskundig is.

Besteed uit wat andere partijen beter kunnen. Gebruik de mogelijkheden van de omgevingsvisie om een integraal, helder toekomstbeeld te schetsen, waarmee de duurzame initiatieven van lokale ondernemers worden beschermd tegen beperkende regelgeving. Geef alleen nog vergunningen af voor projecten die energie opleveren. Organiseer de economische motor die energieopwekking kan zijn. Het biedt mogelijkheden voor financiering van duurzame projecten. In de Noordoostpolder staan veel windmolens waar maar één persoon van profiteert. Die winst kan door de gemeente worden afgeroomd ten gunste van de gemeenschap, waarbij de inkomsten echt ten goede komen aan de gemeenschap.

Een kans kan zijn om het duurzaam bouwen integraal op te pakken met de identiteit van de Noordoostpolder. Zoals al wordt gedaan bij het werelderfgoed centrum. Dit kan bijvoorbeeld in de eigen gemeentelijke bouwwerken tot stand komen. Een uitdaging die geldt voor alle overheden, is beperkte beschikbare capaciteit en financiering. Zijn deze organisaties - waaronder de Noordoostpolder - klaar voor alle goede duurzame ambities, na jarenlange bezuinigingen?

Rol van de gemeenteraad

Van de raad wordt vooral medewerking gevraagd. Kijk serieus naar wat er moet gebeuren en kom met betrokken partijen tot een gemeenschappelijk visie. Neem daar als raad de regie in, zowel in de totstandkoming als in de uitvoering. Energietransitie is een integrale opgave die partij- en afdeling overstijgend is en een duidelijke regierol van de raad vraagt.

De successen die ondertussen behaald worden in de Noordoostpolder mogen meer uitgedragen worden, ook door de raad. Een innovatieve manier om met behoud van de waarden van cultureel erfgoed om te gaan in combinatie met ontwikkelen voor verduurzaming, wordt zeer goed gedemonstreerd in Proeftuin Nagele bijvoorbeeld. Dit mag meer, als bijzonder experiment én vanuit een goede manier van omgaan met erfgoed. Erfgoed levert trots op voor de burgers en ook financiering op.

Bijlage 6 **Toelichting selectie van benchmark gemeenten en methode**

In deze bijlage wordt de selectie van benchmarkgemeenten en de bij de benchmark gehanteerde methodiek toegelicht.

Selectie van benchmarkgemeenten

Onderdeel van de beleidsevaluatie is een vergelijking van het beleid van de gemeente Noordoostpolder ten opzichte van vijf andere gemeenten. Hiermee kunnen beleid en resultaten worden vergeleken, toegespitst op organisatie, uitvoering en regievoering. Daarnaast levert de vergelijking 'best practices' waarvan de Noordoostpolder kan leren. Een selectie van relevante benchmarkgemeenten is daarom gemaakt op basis van één of meerdere van de volgende kenmerken:

- Ambitie energietransitie: pioniers/erkende voorlopers in de energietransitie.
- Vergelijkbare ruimtelijke structuren: zoals de aanwezigheid van groot landelijk gebied in combinatie met één of enkele stedelijke gebieden en dorpskernen. Met een agrarische sector. En aanwezigheid van kustgebied.
- Vergelijkbaar oppervlakte en/of inwoneraantal.

Verder moeten de benchmarkgemeenten een bestaand integraal beleidsplan hebben voor energietransitie voor ten minste twee jaar. Ook is gekeken naar een spreiding van gemeenten over verschillende regio's in Nederland.

Voor gegevens is de 'benchmark duurzaamheidsbeleid 2018⁷⁴' van Telos (Universiteit van Tilburg) gebruikt, aangevuld met informatie uit gemeentelijke bronnen (openbaar toegankelijk via de website) en cijfers uit openbare statistische databases (zoals die van CBS).

Dit levert de volgende selectie van benchmarkgemeenten op: De Wolden (provincie Drenthe), Goeree Overflakkee (provincie Zuid-Holland), Hollands Kroon (provincie Noord-Holland), Tietjerksteradeel (provincie Friesland) en Westerwolde (provincie Groningen). Al deze gemeenten hebben ambities voor energietransitie en voeren ten minste twee jaar (integraal) beleid hiervoor. De gemeenten liggen in verschillende provincies in midden- en noord-Nederland rondom Flevoland. En hebben een kustlijn en/of een landelijke structuur met enkele stads- en dorpskernen. Drie van de gemeenten hebben een inwoneraantal die

⁷⁴ In de 'benchmark gemeenten 2018' van Telos (Universiteit van Tilburg) wordt van alle 380 nederlandse gemeenten de duurzaamheid gemeeten aan de hand van drie thema's: sociaal-cultureel kapitaal, ecologisch kapitaal en economisch kapitaal. De gemeente Noordoostpolder heeft een totaalscore van 46,7 punten en belandt daarmee op de 297^e plaats. Op sociaal-cultureel vlak scoort de gemeente relatief laag (positie 334) en economisch kapitaal krijgt de beste score (positie 153). Met haar ecologisch kapitaal (waaronder criteria voor duurzame energie vallen) belandt de gemeente op de 247^e plaats in de ranking.

vergelijkbaar zijn met de Noordoostpolder. En drie gemeenten hebben een oppervlakte die het oppervlak van de Noordoostpolder benadert. Zie de onderstaande tabel 6.1.

Tabel 6.1 Overzicht inwonersaantal, oppervlakte en start beleid energietransitie benchmark gemeenten

	Aantal inwoners ^[1]	Oppervlakte gemeente (excl. Water) (ha) ^[3]	Start beleid energietransitie
De Wolden	24.110	22.455	2017
Goeree Overflakkee	49.611	26.048	2016
Hollands Kroon	47.681	35.734	2015
Tytsjerksteradiel	31.780	14.886	2008
Westerwolde	25.199	27.567	2017
Noordoostpolder	46.862	45.981	2017

Method

Voor de benchmarkgemeenten is allereerst gezocht naar beschikbaar beleid, visiedocumenten, begrotingen, jaarverslagen en raadsdocumenten met betrekking tot thema's als energietransitie, duurzaamheid en aanvullende relevante thema's. Vervolgens zijn deze documenten geanalyseerd op de drie thema's organisatie, uitvoering en regievoering. Op basis hiervan zijn punten gegeven waarop de gemeente Noordoostpolder en de benchmarkgemeenten scoren ten opzichte van elkaar. Tegelijkertijd zijn ook de best practices uit de benchmarkgemeenten geïnventariseerd.

^[1] Bron: CBS 2018 (aantal inwoners eind 2018)

^[3] Bron CBS 2015 (oppervlakte exclusief water)

Bijlage 7 **Beantwoording onderzoeksvragen**

In deze bijlage worden de hoofd- en deelvragen van het onderzoek meer uitgebreid beantwoord.

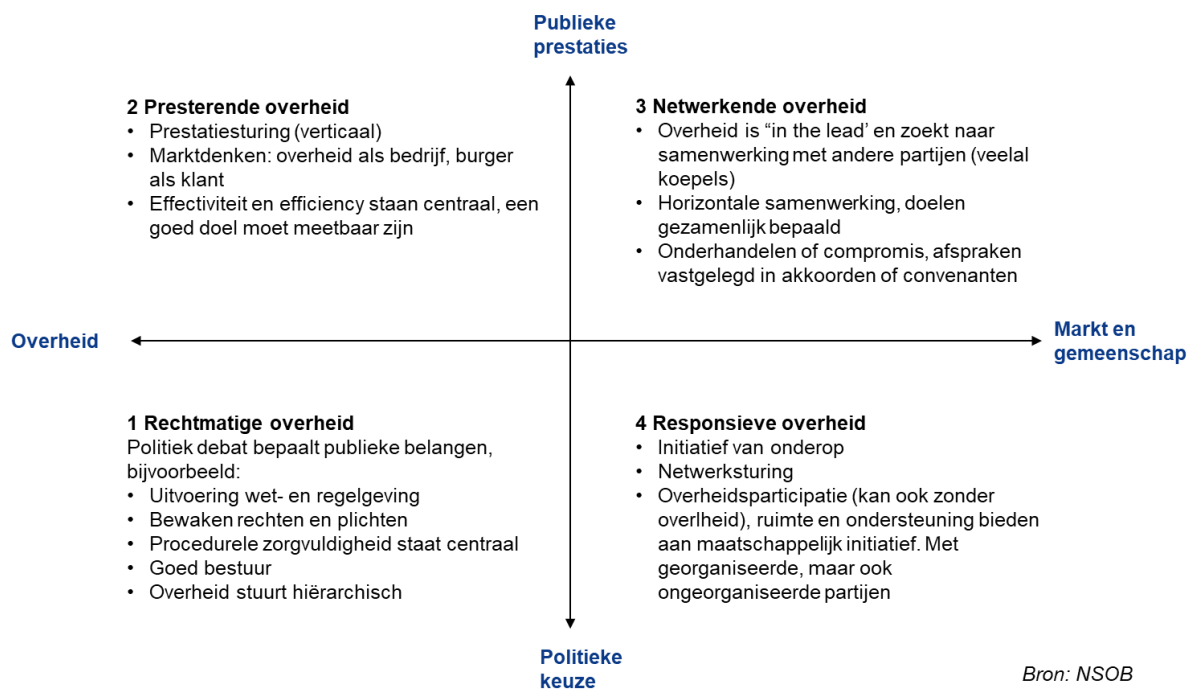
7.1 Logica en consistentie van het beleid

In hoeverre is het beleid (context- en kansen analyse, ambitie en doelen, uitvoeringstrategie, inclusief bijbehorende inzet van middelen, organisatie, acties en beoogde resultaten) helder vastgelegd en logisch en samenhangend op elkaar afgestemd?

De doelen voor energietransitie zijn gericht op schone en energie en energiebesparing, verduurzaming van mobiliteit en CO₂-reductie, en vermindering van verbruik van grondstoffen met circulaire economie. Deze zijn voor een belangrijk deel vastgelegd in de “Visienota Noordoostpolder energieneutraal” en in “Noordoostpolder Energieneutraal: Uitvoeringsprogramma 2018”. Om dit te bereiken zet de gemeente-instrumenten in zoals inkoopbeleid, samenwerkingsafspraken, informatievoorziening, ruimtelijk instrumentarium en regelgeving, personele capaciteit en visievorming. Voor monitoring van de vorderingen wordt de opwekking van duurzame energie in de Noordoostpolder bijgehouden (in TJ en MW), het energieverbruik en de besparing in de gemeentelijke organisatie (in mWh en m3) en de omvang van restafval en gescheiden huishoudelijk afval. ***Dit alles is helder vastgelegd in enkele beleidsdocumenten en vertoont samenhang.***

Met een breed pallet aan instrumenten bedient de gemeente de versnelling van de energietransitie. Om de doelen te bereiken, zet de gemeente in met procesmiddelen voor onderzoek en met het eigen inkoopbeleid en investeringen in openbare ruimte. Daarnaast is er inzet via personele capaciteit. Ook biedt de gemeente ondersteuning met informatievoorziening. Met de omgevingsvisie en via regels zorgt de gemeente voor kaders waarbinnen energieopwekking kan plaatsvinden. De gemeente stimuleert met visies en ook via samenwerking met partijen en afspraken in lokale energie akkoorden en agenda's. Het samenwerkingsverband NETwerk Energieneutraal speelt hierin een cruciale rol. Ook zijn er belangrijke samenwerkingen met de woningcorporatie als het gaat om verduurzaming van de gebouwde omgeving en met de netwerkbeheerder voor de capaciteit van het elektriciteitsnetwerk en de opgave voor duurzame warmtelevering (en aardgasvrij). Hiermee vervult de gemeente verschillende rollen als participerende en netwerkende overheid, maar ook als presterende en rechtmatige overheid, zie de onderstaande figuur 7.1.

Figuur 7.1 Conceptueel kader voor rollen van overheden⁷⁵

Als het gaat om financiële middelen dan is het grootste budget aangetrokken vanuit het Rijk voor een specifieke pilot voor aardgasvrije wijken (4,2 mln.). De grootste gemeentebudgetten voor energietransitie bestaan uit de jaarlijkse reservering van 200.000,- voor de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen en de storting in het fonds voor duurzaamheidsleningen, ter waarde van 590.000,- in het totaal in de afgelopen jaren. Kleinere reserveringen waren er voor structurele gelden (2017 en 2018 jaarlijks ruim 60.000,-) en incidenteel voor processen (Proeftuin Nagele en Natuur- en milieufederatie ong. 47.000,- totaal). **Gelet op het hoge ambitieniveau in de energietransitie, lijken de huidige jaarlijkse structurele budgetten beperkt.**

7.2 Legitimiteit: overheidsrol en subsidiariteit

Welke rollen neemt de gemeente op zich en welke onderbouwing is er voor deze inzet (markt- en/of systeem falen, kansen)? Hoe verhouden deze zich tot de verplichtingen die zij met de provincie, het Rijk of ander sinds bij de (markt)partijen zijn aangegaan?

De belangrijkste uitgangspunten om energieneutraliteit in 2030 te realiseren worden gezien in het beperken van de vraag naar energie, het gebruik van schone energie en als toch nog fossiele energie nodig is deze zo schoon en efficiënt mogelijk inzetten. De gemeente zoekt daarbij aansluiting bij rijks- en provinciaal beleid en samenwerking met initiatiefnemers en

⁷⁵ Bron: Sedimentatie in sturing, NSoB, 2015

stakeholders in de Noordoostpolder. In navolging van het rijksbeleid (groei duurzame energie van 5% tot 14% in 2020 en duurzame energievoorziening in 2050) streeft de gemeente daarnaast naar het terugdringen van de CO₂-uitstoot tot nagenoeg nul in 2050. Ook sluit de gemeente aan op het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (klimaat bestendig en water robuust in 2050) door uitvoering van stresstesten in 2019. **Hiermee speelt de gemeente in op systeem falen: zonder overheidsinterventie gaat verduurzaming niet snel genoeg. Daarnaast is de rolverdeling tussen de verschillende overheidslagen afgestemd.**

7.3 Doeltreffendheid: mate van realisatie van de doelen

Welke indicatoren worden (expliciet of impliciet) gehanteerd voor de monitoring en evaluatie en welke beleidsprestaties? In welke mate zijn deze gerealiseerd?
--

De gemeente heeft een uitgebreide lijst met hoofd- en subdoelen opgesteld om richting 2030 energieneutraal te zijn. Tussen 2017 en 2019 is gerapporteerd over de voortgang op de volgende 10 acties: Duurzaam handelen door bedrijven, inwoners en gemeente; effectieve en duurzame inzameling van huishoudelijk afval; het gebruik van hernieuwbare energie voor gemeentelijke voorzieningen verhogen naar 15% (2017). Focus op schone energie; bevorderen van nieuwe en schone mobiliteit; meer gescheiden afval inzamelen (2018). Ondersteunen het 'NETwerk Energie-neutraal; Bestaande wijken aardgasloos maken; Verduurzamen gemeentelijke gebouwen en installaties; Bevorderen nieuwe en schone mobiliteit (2019). Uit de rapportages valt op de maken dat alleen binnen de actie "focus op schone energie" (2018) beperkte voortgang is geweest ten opzichte van de voorgenomen doelen. De andere acties liggen op koers. Uit gemeentelijke stukken en jaarlijkse monitoring blijkt dus dat de gemeente progressie boekt op deze doelen.

Uit gemeentelijke stukken en jaarlijkse monitoring blijkt dat de gemeente progressie boekt op deze doelen. Er vindt bijvoorbeeld een stijging van duurzaam opgewekte energie plaats (de gemeente zit in 2017 op de helft -met 4.000 TJ duurzame opgewekte energie- van het doel 8.000TJ duurzame opwek in 2030) en afval wordt beter gescheiden. Door de jaren heen is progressie zichtbaar, maar een oordeel over de mate waarin de gemeente op koers ligt voor de doelen valt echter minder goed te vellen. Om goed gefundeerde uitspraken te doen over in hoeverre de gemeente op koers ligt is aanvullende informatie wenselijk over in hoeverre de mogelijkheden per (sub)doel inmiddels zijn benut. Ter illustratie: de duurzaam opgewekte energie bedraagt in 2017 4.000 TJ, terwijl in 2015 minder dan 2.000 TJ duurzaam werd opgewerkt. Er is in dit geval veel vooruitgang geboekt en het doel om in 2030 8.000 TJ duurzame opwek te produceren lijkt haalbaar. Echter is niet inzichtelijk hoeveel van het te ontginnen potentieel aan duurzame opwek is benut per jaar. **Om uitspraken te doen of de gemeente op koers ligt met de doelen zal een confrontatie moeten worden gemaakt van het reeds benutte potentieel t.o.v. het potentieel dat de komende jaren nog kan worden ontgonnen. Op die manier kan een tijdspad ontstaan van opgewekte energie t.o.v. ontgonnen potentieel.**

7.4 Doelmatigheid: gemeentelijke inzet in relatie tot de opbrengst

Gemeentelijke inzet: menskracht, middelen, acties/projecten Toename netwerk: aantal/omvang partners Multiplifier: euro's gemeente versus uitgelokte investeringen/middeleninzet

De toename van het netwerk in termen van aantal partners en ook de uitgelokte investeringen met de inzet van gemeentelijke gelden valt niet te bepalen op basis van de huidige monitoring. Op basis van gegevens over inzameling van restafval (reductie van ong. 33% tussen 2016 en 2019), aandeel hernieuwbare energie t.o.v. gebruikte energie (in 2016 33,8% en in 2018 ong. 42%) en cijfers over energiebesparing en -opwekking in gemeentelijke gebouwen, kan opgemaakt worden dat er in de Noordoostpolder wel geïnvesteerd is in energieopwekking en besparing. En vanuit gegevens over stichtingen en netwerken in de Noordoostpolder zoals de NETwerk Energieneutraal en Pioniers van de toekomst en ook vanuit de interviews met externe stakeholders, valt wel op te maken dat er de gemeente initiatiefrijke stakeholders zijn waarmee de gemeente een goede samenwerking heeft. Daarbij moet ook op te merken dat er relatief weinig middelen en capaciteit beschikbaar is om professionalisering van deze netwerken te ondersteunen.

7.5 Sturing van de gemeenteraad

Conclusies t.a.v. de rol van de raad: is de bestaande informatievoorziening toereikend voor de raad om de voortuitgang in de energietransitie goed te volgen?

Van 2017 tot en met 2019 heeft de raad middels verschillende amendementen en moties kaders meegegeven op de gebieden van energieopwekking en -besparing, circulaire economie, aardgasvrije gebouwen, zonneweiden en biodiversiteit en ook procesmatig voor focus in beleid en doelstellingen, over SMART-uitvoeringsprogramma's en het aantrekken van externe middelen. De raad wordt door het college geïnformeerd via rapportage over doelen en uitgevoerde activiteiten en middels de vaststelling van de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's voor duurzaamheid en energie. Ook worden er presentaties gehouden over beleid in ontwikkeling. Momenteel stuurt de raad bij op basis van rapportage vanuit de gemeente over doelen en uitgevoerde activiteiten en via het vaststellen van de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Ook informeert en stuurt de raad met vragen over inhoud en proces. In 2017 zijn (schriftelijke) raadvragen gesteld over windparken en warmtetransitie. In 2018 vragen gesteld over aardgasvrije objecten en zonneweides en -panelen. In 2019 is gevraagd naar alternatief grondgebruik bij bodemdaling. Vragen gingen onder andere over proces, vorderingen, participatie/burger- en initiatiefnemersbelangen, risico's en verantwoordelijkheid en een enkele keer is verzocht om de raad te betrekken. De

vragen lijken door het college steeds functioneel beantwoord. ***Als het gaat om de rol van de raad, dan kan deze van betekenis zijn in het goede debat over de juiste integrale afwegingen en keuzes die noodzakelijk zijn om op energie transitie in te kunnen zetten in de polder. Hiervoor is het juiste kennisniveau nodig en raad aan het begin van (beleids)trajecten hierin meenemen is één van de suggesties hiervoor.***

7.6 Beantwoording van 10 deelvragen

Hier volgt de beantwoording van de 10 deelvragen zoals deze zijn meegegeven.

- 1 *Welk beleid en welke doelen heeft de gemeente Noordoostpolder inclusief het buitengebied als het gaat om energietransitie en hoe verhouden deze zich tot de verplichtingen die zij met de provincie, het Rijk of ander sinds bij de (markt)partijen zijn aangegaan?*

De doelen voor energietransitie zijn gericht op opwekking van schone energie en besparing van energiegebruik, verduurzaming van mobiliteit en CO₂-reductie, en vermindering van verbruik van grondstoffen met circulaire economie. Om dit te bereiken zet de gemeente-instrumenten in zoals inkoopbeleid, samenwerkingsafspraken, informatievoorziening, ruimtelijk instrumentarium en regelgeving, personele capaciteit en visievorming. Voor monitoring van de vorderingen wordt de opwekking van duurzame energie in de Noordoostpolder bijgehouden (in TJ en MW), het energieverbruik en de besparing in de gemeentelijke organisatie (in mWh en m3) en de omvang van restafval en gescheiden huishoudelijk afval. ***Dit alles is helder vastgelegd in enkele beleidsdocumenten en vertoont samenhang.***

- 2 *Welke rollen, instrumenten en maatregelen zet de gemeente daarbij in en welke (markt)partijen betreft de gemeente daarbij?*

Met een breed pallet aan instrumenten bedient de gemeente de versnelling van de energietransitie. Om de doelen te bereiken zet de gemeente-procesmiddelen in ten behoeve van onderzoek en draagt ze bij via eigen inkoopbeleid en investeringen in openbare ruimte. Daarnaast is er inzet via personele capaciteit en biedt de gemeente ondersteuning met informatievoorziening. Met de omgevingsvisie en via regels zorgt de gemeente voor kaders waarbinnen energieopwekking kan plaatsvinden. De gemeente stimuleert met visies en ook via samenwerking met partijen en afspraken in lokale energie akkoorden en agenda's. Het samenwerkingsverband NETwerk Energieneutraal speelt hierin een grote rol. Ook zijn er belangrijke samenwerkingen met de woningcorporatie als het gaat om verduurzaming van de gebouwde omgeving en met de netwerkbeheerder voor de capaciteit van het elektriciteitsnetwerk en de opgave voor duurzame warmtelevering (en aardgasvrij). Hiermee vervult de gemeente verschillende rollen als participerende en netwerkende overheid, maar ook als presterende en rechtmatige overheid.

3 *Welke onderbouwing ten aanzien van de werking van de rol(len) en instrument(en) is beschikbaar?*

De belangrijkste uitgangspunten om energieneutraliteit in 2030 te realiseren worden gezien in het beperken van de vraag naar energie, het gebruik van schone energie en als toch nog fossiele energie nodig is deze zo schoon en efficiënt mogelijk inzetten. De gemeente zoekt daarbij aansluiting bij rijks- en provinciaal beleid en samenwerking met initiatiefnemers en stakeholders in de Noordoostpolder. In navolging van het rijksbeleid (groei duurzame energie van 5% tot 14% in 2020 en duurzame energievoorziening in 2050) streeft de gemeente daarnaast naar het terugdringen van de CO₂-uitstoot tot nagenoeg nul in 2050. Ook sluit de gemeente aan op het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (klimaat bestendig en water robuust in 2050) door uitvoering van stresstesten in 2019. **Hiermee speelt de gemeente in op systeem falen: zonder overheidsinterventie gaat verduurzaming niet snel genoeg. Daarnaast is de rolverdeling tussen de verschillende overheidslagen afgestemd.**

4 *Welke andere beleidsthema's worden ingezet ten behoeve van de doelen op het gebied van energietransitie?*

Het beleid voor energietransitie kent vier thema's: schone energie, schone mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Met name de eerste drie genoemde thema's lijken het sterkste beleidsinzet te kennen. Naast de beleidsvisie en uitvoeringsprogramma's voor energietransitie en duurzaamheid, komt het thema energietransitie ook terug het **beleid voor de gebouwde omgeving, mobiliteit en werklocaties**.

5 *Wat is de omvang van de inzet op energietransitie in structurele en incidentele middelen/ budgetten (inclusief fondsen/ subsidies)?*

Als het gaat om financiële middelen dan is het grootste budget incidenteel en aangetrokken vanuit het Rijk voor een specifieke pilot voor aardgasvrije wijken (**4,2 mln.**). De grootste gemeentebudgetten voor energietransitie bestaan uit de jaarlijkse reservering voor de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen (**200.000,-**) en de storting in het fonds voor duurzaamheidsleningen, ter waarde van **590.000,-** in het totaal in de afgelopen jaren. Kleinere reserveringen waren er voor structurele middelen (jaarlijks basisbudget van ruim **60.000,-** voor ondersteuning van maatschappelijke initiatieven, **11.500** voor natuur- en milieueducatie), circa **50.000-60.000** voor de lokale energie agenda c.q. de aanstelling van een energiecoördinator, en incidenteel voor processen (o.a. voorbereiding Proeftuin Nagele).

6 *Welke indicatoren worden gehanteerd voor de monitoring en evaluatie? En zijn die voor de raad beschikbaar?*

Tussen 2017 en 2019 is gerapporteerd over de voortgang op de volgende indicatoren: Duurzaam handelen door bedrijven, inwoners en gemeente; effectieve en duurzame inzameling van huishoudelijk afval; het gebruik van hernieuwbare energie voor gemeentelijke voorzieningen verhogen naar 15% (2017). Focus op schone energie; bevorderen van nieuwe en schone mobiliteit; meer gescheiden afval inzamelen (2018). Ondersteunen het 'NETwerk Energieneutraal; Bestaande wijken aardgasloos maken; Verduurzamen gemeentelijke gebouwen en installaties; Bevorderen nieuwe en schone mobiliteit (2019). Uit de rapportages valt op de maken dat alleen binnen de actie "focus op schone energie" (2018) beperkte

voortgang is geweest ten opzichte van de voorgenomen doelen, de andere acties liggen op koers. Verder worden de gegevens bijgehouden over inzameling van restafval, het aandeel hernieuwbare energie t.o.v. gebruikte energie en cijfers over energiebesparing en -opwekking in gemeentelijke gebouwen.

7 *Welke resultaten (prestaties en effecten) zijn inmiddels geboekt en bij de gemeente bekend?*

De gemeentebestuur voor energietransitie heeft geleid tot een aantal resultaten:

- Er zijn programma's uitgewerkt om burgers en bedrijven mee te krijgen in energietransitie en er is een energiecoördinator aangesteld om dit goed uit te voeren en te versnellen.
- In de gemeente heeft samenwerking met diverse initiatiefnemers en -groepen op het gebied van verduurzaming, energietransitie en schone mobiliteit.
- Ze werkt aan gescheiden afvalinzameling en boekt daarin ook vooruitgang: daling restafval, stijging ingezameld gft-afval en oud papier, plastics, metalen en verpakkingen).
- De hernieuwbare energie in de Noordoostpolder neemt toe (42% in 2017 t.o.v. 33% in 2016).
- De duurzaam opgewekte energie is gestegen tot 4.000 TJ in 2017.
- Ook subsidies die de gemeente beschikbaar stelt dragen bij aan schone energie (o.a. zonnepanelen Bosbadhal en Bosbad).
- De gemeente stimuleert daarnaast pilots voor aardgasloze wijken, elektrische mobiliteit en werkt aan geen duurzame gemeente (gemeentelijke gebouwen en elektrische auto's).

Vanuit de bijgehouden gegevens over inzameling van restafval (reductie van ong. 33% tussen 2016 en 2019), het aandeel hernieuwbare energie t.o.v. gebruikte energie (in 2016 33,8% en in 2018 ong. 42%) en cijfers over energiebesparing en -opwekking in gemeentelijke gebouwen kan worden geconcludeerd dat er vorderingen worden geboekt op het hoofddoel (in 2030 de Noordoostpolder energieneutraal) en het tussendoel (in 2025 de gemeentelijke organisatie energieneutraal).

8 *Hoe effectief zijn de maatregelen en de inzet van instrumenten? Waar liggen kansen, dan wel mogelijkheden?*

Uit gemeentelijke stukken en jaarlijkse monitoring blijkt dat de gemeente progressie boekt op de doelen. Er vindt bijvoorbeeld een stijging van duurzaam opgewekte energie plaats (de gemeente zit in 2017 op de helft -met 4.000 TJ duurzame opgewekte energie- van het doel 8.000TJ duurzame opwek in 2030) en afval wordt beter gescheiden. Door de jaren heen is progressie zichtbaar, maar een oordeel over de mate waarin de gemeente op koers ligt voor de doelen valt echter minder goed te vellen. Om goed gefundeerde uitspraken te doen over in hoeverre de gemeente op koers ligt is aanvullende informatie wenselijk over in hoeverre de mogelijkheden per (sub)doel inmiddels zijn benut. Ter illustratie: de duurzaam opgewekte energie bedraagt in 2017 4.000 TJ, terwijl in 2015 minder dan 2.000 TJ duurzaam werd opgewerkt. Er is in dit geval veel vooruitgang geboekt en het doel om in 2030 8.000 TJ duurzame opwek te produceren lijkt haalbaar. Echter is niet inzichtelijk hoeveel van het te ontginnen potentieel aan duurzame opwek is benut per jaar. **Om uitspraken te doen of de gemeente op koers ligt met de doelen zal een confrontatie moeten worden gemaakt van het reeds benutte potentieel t.o.v. het potentieel dat de komende jaren nog kan**

worden ontgonnen. Op die manier kan een tijdspad ontstaan van opgewekte energie t.o.v. ontgonnen potentieel.

9 Hoe stuurt de raad op de energietransitie en welke informatie ontvangt de raad? Is de bestaande informatievoorziening toereikend voor de raad om de voortuitgang in de energietransitie goed te volgen?

De kunst is om te sturen op de relevante prioriteiten in de aankomende periode zodat hier ook versnelling in komt. En een vertaling van de consequenties voor de Noordoostpolder en een goede integrale afweging van de verschillende belangen is noodzakelijk om uiteindelijk te kunnen komen tot de juiste besluiten voor energietransitie. Door de discussie over verschillende belangen in een open raadsdebat te incorporeren, kan er de juiste besluitvorming plaatsvinden. De raad stuurt bij op basis van rapportages, maar deze huidige manier van rapporteren blijkt om grote tijdsinzet te vragen. Een efficiëntere manier van het betrekken van de raad kan ook onderdeel zijn van de oplossing voor het grote capaciteitsbeslag. Een andere manier om dit te doen is door de raad bij de start van belangrijke processen (zoals een warmtevisie of een RES-traject) te betrekken en door de raad te ondersteunen bij een goed kennisniveau. Maatschappelijk draagvlak is een belangrijke randvoorwaarde waardoor oplossingen voor bijvoorbeeld klimaatadaptatie staan of vallen, waarbij de raad vanuit de rol als burgervertegenwoordiging kan helpen. Laten zien wat er in de Noordoostpolder gepresteerd worden op het gebied van energietransitie is een belangrijk onderdeel voor draagvlak en versnelling: de raad kan positieve aandacht genereren voor energietransitie met gerichte raadvragen. En gelet op de ambitie van de Noordoostpolder en de nodige versnelling om dit voor elkaar te krijgen, is er meer capaciteit, budget en menskracht nodig, waarover de raad als kaderstellend orgaan raadvragen kan stellen.

10 Zijn er verbeteringen mogelijk op de aspecten van de bovenstaande negen vragen? Welke lessen zijn daarbij te trekken uit het beleid in andere gemeenten?

De grootste uitdagingen voor de aankomende periode lijken te liggen in de vertaling van de ambitie naar **consequenties voor de Noordoostpolder** met visie op uitvoering, **opschaling** van de succesvolle pilots, uitbreiding van de capaciteit en de kwaliteit van het **energienetwerk**, de ontwikkeling van **energieopslag en waterstof** op de juiste manier stimuleren en **regievoering** op de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen. Daarnaast kan de realisatie van enkele gerichte korte termijn projecten tot zichtbare resultaten, zorgen voor vergroting van draagvlak en verdere versnelling. Voor een hoge ambitie zijn voldoende financiële middelen en personele capaciteit een belangrijke randvoorwaarde. Een selectie van **functionele prestatie-indicatoren** -gelinkt aan het uitvoeringsprogramma- helpen om meer zicht te krijgen op het effect van het gemeentelijk beleid in de Noordoostpolder. De **gemeenteraad meenemen aan de start** van de belangrijkste processen, kan zorgen voor beter kennisniveau waardoor de kwaliteit verhoogt van het debat over integrale afweging en keuzes. **Leren van demonstraties en andere gemeenten** kan helpen bij nog effectievere en efficiëntere beleidsinzet (“doen we de goede dingen?” en “doen we de dingen goed?”).

Op basis van de benchmarkanalyse zijn de volgende lessen te trekken:

- Betrekken van stakeholders zoals burgers, bedrijfsleven, netwerkbeheer, corporaties en coöperaties, niet alleen voor uitvoering of om informatie te delen, maar ook door **ze**

actief mee te laten denken in beleids- en visievorming op het thema's energie en duurzaamheid, helpt bij het vergroten van draagvlak en realisatiekracht.

- Inzet van een energieloket voor **aanvullende informatievoorziening** voor stakeholders (burgers, bedrijven, mede-overheden....) verhoogt het kennisniveau (zo kan men o.a. gebruik maken van andermans ervaring en lessen) en kan leiden tot versnelling van de energietransitie.
- Gemeentelijke **branding en promotie** van goede energie-initiatieven kan helpen om nieuwe initiatieven van de grond te krijgen of meer onder de aandacht te brengen voor draagvlak en financiering.
- Werken aan een energiestrategie vanuit een meer **overkoepelende kijk** en door meerdere thema's te betrekken in de uitvoering/uitwerking (bijvoorbeeld landbouw, toerisme etc.), zorgt voor een brede inzet, biedt kansen voor integrale afwegingen en beleidskeuzes. Door een bredere aanpak wordt energietransitie niet alleen aangevlogen vanuit het thema zelf, maar worden binnen gerelateerde sectoren zoals landbouw en agribusiness sneller slagen gemaakt in de energietransitie en kunnen thema's aan elkaar worden gekoppeld.
- Ruimtelijke clustering van functies die energie en- of warmte vragen en leveren (denk bijv. aan energie-intensieve bedrijven) t.b.v. warmte- en koude- uitwisseling kan bijdragen aan een efficiëntere inrichting van een duurzaam warmtesysteem. Dit kan bijvoorbeeld via **specifieke gebiedsplannen** (bijvoorbeeld een productiepolder) met zoekgebieden voor de combinatie van energiesystemen en andere thema's zoals landbouw en agribusiness.
- **Gebruik van opbrengsten van nieuwe energiesystemen** (bijvoorbeeld zon- en windparken) voor andere investeringen in duurzame oplossingen binnen de gemeente zorgt voor maatschappelijk rendement en betere financierbaarheid van de energietransitie.

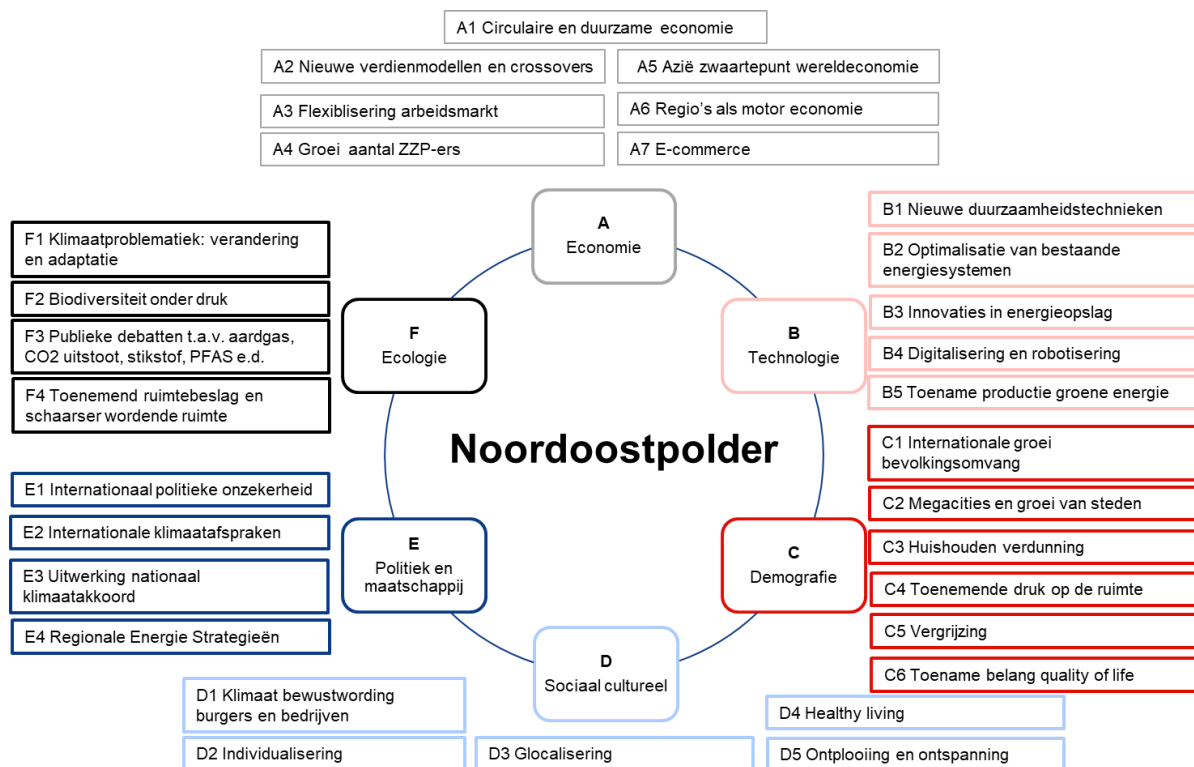
Analyse van kansen en uitdagingen voor de aankomende periode

Deze bijlage bevat een analyse van de kansen en uitdagingen voor de Noordoostpolder in de aankomende periode.

8.1 Externe ontwikkelingen: bedreigingen en kansen

De onderstaande figuur 8.1 geeft een globaal overzicht van de belangrijke externe ontwikkelingen die momenteel (internationaal) spelen en van invloed zijn op de Noordoostpolder.

Figuur 8.1 Overzicht externe ontwikkelingen

Als het gaat om energietransitie en verduurzaming, dan is er een grote dynamiek gaande zowel internationaal, nationaal en lokaal niveau. Hier volgt een selectie van vijf externe ontwikkelingen die een belangrijke impact kunnen hebben op de snelheid van de energietransitie in de Noordoostpolder:

- 1 Doorvertaling van klimaatakkoord en nationaal beleid.
- 2 Toenemende belasting van het energienetwerk.
- 3 Groeiende behoefte aan energieopslag.
- 4 Technologische ontwikkelingen in nieuwe energiesystemen.
- 5 Landbouw en (glas)tuinbouw in het licht van klimaatneutraliteit.

1 Doorvertaling van klimaatakkoord en nationaal beleid: De doorvertaling het klimaatakkoord⁷⁶ en de uitwerking van het nationaal programma voor de Regionale Energie Strategie⁷⁷ voor regio Flevoland -met daarbinnen het bod voor schone energie in de Noordoostpolder- zullen een belangrijke impact hebben op de snelheid van de energietransitie de aankomende jaren in de Noordoostpolder.

- **Afspraken over opwekking van schone energie:** De Noordoostpolder is één van de grotere gemeenten in Nederland en heeft ruimte voor grootschalige opwekking van duurzame energie. Tegelijkertijd is het voor een duurzaam draagvlak ook van belang dat het rendement van schone energie ook terugvloeit naar de maatschappij en naar de polder.
- **Duurzame warmtelevering in de gebouwde omgeving:** de verduurzaming van het energiehuishouden in de gebouwde omgeving vormt een grote opgave in zowel organisatorische als procesmatige en financiële zin. De (financiële) inzet van het Rijk voor duurzame warmte zal bepalend zijn voor de snelheid waarmee de eerste “aardgasvrije pilots” opgeschaald kunnen worden.
- **Doorvertaling van nationale doelstellingen naar regels:** regelgeving zijn een zeer bepalende factor voor het speelveld waarin de energietransitie plaats vindt. Wanneer doelstellingen in de aankomende jaren doorvertaald worden in regels, zullen er ook veranderingen optreden in de snelheid waarin de ontwikkelingen in de Noordoostpolder plaats vinden. Denk aan de mogelijk introductie van restricties voor CO₂-uitstoot voor de industrie. Of aanpassing van energietarieven voor groot verbruikende partijen.
- **Omgevingsvisie biedt kansen voor integrale afweging:** energietransitie vraagt om ruimte, een juiste ruimtelijke inpassing en integrale afweging met andere functies. De recent verschenen Ontwerp-Nationale Omgevingsvisie (NOVI)⁷⁸ schetst een duurzaam lange termijn beeld voor onze leefomgeving en biedt kansen voor het maken van doorvertalingen naar energietransitie.

2 Toenemende belasting van het energienetwerk: een belangrijk thema voor de aankomende jaren zal de capaciteit van het Nederlandse energienetwerk worden. Deze wordt in toenemende belast. Onder andere door de decentrale opwekking van schone energie, door een toenemende energievraag vanuit relatief nieuwe sectoren zoals datacenters en vanuit de behoefte voor elektrificatie van processen waarvoor momenteel

⁷⁶ <https://www.klimaatakkoord.nl>

⁷⁷ <https://regionale-energiestrategie.nl/default.aspx>

⁷⁸ <https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/default.aspx>

nog fossiele grondstoffen worden gebruikt, denk bijvoorbeeld aan industriële processen of transport. Om de piekbelasting van het elektriciteitsnet te voorkomen, ontstaan er oplossingen in aanpassing van het gedrag van de gebruiker en in nieuwe technologieën zoals smart charging systems. Toch zal in de aankomende jaren rekening gehouden moeten worden met knelpunten in capaciteit van het nationale energienetwerk.⁷⁹

- 3 *Groeiende behoefte aan energieopslag:*** de capaciteit voor opwekking van duurzame energie is groot in de Noordoostpolder en neemt in de aankomende jaren toe. Niet altijd zal er evenveel vraag zijn als dat er energie wordt opgewerkt. Tegelijkertijd zullen er ook momenten zijn waarop de vraag naar energie weer hoger is dan er opgewekt wordt. Voor een optimaal gebruik van duurzaam opgewekte energie in de Noordoostpolder, zou het te veel energie waarvoor geen vraag is, gebufferd moeten worden zodat het beschikbaar blijft voor later gebruik.
- 4 *Technologische ontwikkelingen in nieuwe energiesystemen:*** steeds meer technieken zijn op de markt beschikbaar voor de verduurzaming van het energiehuishouden. Denk aan de optimalisatie van PV systemen in de afgelopen jaren⁸⁰. Of aan de toename van prestaties van elektrische voertuigen. Ook zijn er technologieën in ontwikkeling voor energieopslag zoals chemische opslag middels groene waterstof, of elektrische opslag met een batterij.⁸¹ Met (inter)nationale stimulering neemt dit alleen maar toe.
- 5 *Landbouw en (glas)tuinbouw in het licht van klimaatneutraliteit:*** Bepalend in de landelijke structuur van de Noordoostpolder zijn de economische sectoren van landbouw en (glas)tuinbouw. Deze sectoren kennen momenteel al een dynamiek door het huidige debat over reductie van aardgasgebruik, duurzame voedselproductie en klimaatneutraliteit.⁸² Te verwachten valt dat in de aankomende jaren een oplossing moet komen, waarbij er naar ruimte gezocht zal gaan worden voor dergelijke functies. Mogelijk is dit te vinden in de Noordoostpolder. Verduurzaming van deze sectoren zal een belangrijk agendapunt zijn. En tegelijkertijd biedt de energietransitie mogelijk ook kansen voor deze sectoren.

⁷⁹ <https://www.liander.nl/nieuws/2019/09/30/liander-actualiseert-knelpunten-het-elektriciteitsnet>

⁸⁰ Zie onder andere: <https://www.topsectorenergie.nl/sites/default/files/uploads/Urban%20energy/kennisdossier/PV%20Systemen%20en%20Toepassingen.pdf>

⁸¹ <https://www.tudelft.nl/energy/onderzoek/energieopslag>

⁸² <https://www.klimaatkoord.nl/documenten/publicaties/2019/11/07/mmip-11-en-12-klimaatneutrale-landbouw-en-voedselproductie>

8.2 Interne factoren: sterke en verbeterpunten van het huidige beleid

De onderstaande tabel 8.1 geeft een selectie weer van de belangrijkste sterke punten en verbeterpunten van het huidige beleid. Deze zijn gebaseerd op de uitkomsten van de beleidsanalyse zoals weergegeven in de voorgaande paragrafen in dit hoofdstuk.

Tabel 8.1 Interne factoren

Sterke punten	Verbeterpunten
<p>Ambitie en doelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Noordoostpolder heeft een duidelijke ambitie: in 2030 energieneutraal • De gemeente heeft de wil om koploper te zijn 	<p>Ambitie en doelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De vertaling van de ambitie naar een beeld van hoe de polder er in 2030 uit ziet is beperkt. • De doorvertaling van de ambities naar consequenties voor de Noordoostpolder en naar afwegingen doe moeten worden gemaakt en beslissingen die hiervoor genomen moeten worden kan scherper.
<p>Beleid en uitvoering</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is een beleidsinzet en ambtelijke betrokkenheid vanuit verschillende velden • Er is een goede samenwerking met stakeholders in de Noordoostpolder • Er is regievoering op ruimtelijke inpassing van energieopwekking • Er worden succesvol pilots en demonstraties uitgevoerd 	<p>Beleid en uitvoering</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is beperkt financiële middelen en personele capaciteit beschikbaar vanuit de gemeente om hoge ambities te vervullen • Een professionaliseringsslag van het NETwerk is nodig voor meer realisatiekracht en impact. • Regievoering op de ontwikkeling van nieuwe duurzame energiesystemen (elektriciteit, warmte), de organisatie van investeringen hierin en het laten landen van het rendement ervan voor in de polder en voor de brede maatschappij vraagt om aandacht. • Voor de aankomende jaren is het de uitdaging om te komen van pilots naar opschaling en impact.
<p>Monitoring</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concrete cijfers over duurzame energie worden bijgehouden 	<p>Monitoring</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om beter te kunnen beoordelen of de gemeente goed op weg is, zouden strategische tussendoelstellingen en monitoring daarop kunnen helpen.
<p>Informering van de raad</p> <ul style="list-style-type: none"> • De raad wordt betrokken door vaststelling van uitvoeringsprogramma's • Raadvragen worden functioneel beantwoord. 	<p>Informering van de raad</p> <ul style="list-style-type: none"> • De raad betrekken bij de start van belangrijke beleidstrajecten is in mindere mate gebeurd en kan juist voor zorgen een betere kwaliteit van het debat, integrale afwegingen en besluiten. • Beantwoording van vragen kan nog sterker gericht worden op het vergroten van het kennisniveau en de betrokkenheid van de raad. Aanvullend daarop bieden workshops en kennisdelers door externe partijen (zoals de netwerkbeheerder) een kans.

Waar liggen de kansen en mogelijkheden?

Het onderstaande overzicht geeft de belangrijkste aandachtspunten weer voor de aankomende periode, die volgens BCI relevant zijn gebaseerd op de externe ontwikkelingen en interne factoren.

Hoofdthema's

- 1 Energienetwerk: blijvend zware inzet plegen op versterking van de capaciteit.**
- 2 Warmtevisie: van een nulmeting komen tot initiatieven en opschaling.**
- 3 Opslag en waterstof: op de juiste manier aanjagen, realistisch ambitieus.**
- 4 Landbouw: energietransitie voor deze sector kan betekenen.**
- 5 Doorvertaling van ambitie naar consequenties voor de Noordoostpolder en inzet van middelen.**

Aanvullende belangrijke thema's

- 6 Circulaire economie: verdere reductie van restafval.
- 7 Energieopwekking: uitwerking van wat er nog bij zou moeten om aan doelstelling te voldoen en regievoering op het rendement voor de Noordoostpolder.
- 8 Klimaatadaptatie: aan de slag met openbare ruimte.
- 9 Communicatie: een statement maken naar buiten voor draagvlak.